

Nr 140.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vattendomstolarna; given Stockholms slott den 26 februari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1954.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen samt t. f. chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nordenstam, anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, följande.

Vid anmälan i årets statsverksproposition (II ht s. 43) av frågan om vattendomstolarnas anslagsbehov under nästa budgetår anförde jag, att en särskild sakkunnig tillkallats för att inom departementet biträda med utredning av vissa frågor rörande vattendomstolarnas organisation. Anslagen till avlöningar och omkostnader vid vattendomstolarna upptogs därför i avbidan på särskild proposition i ämnet med allenast beräknade belopp. Den sakkunnige, revisionssekreteraren L. af Klintberg, har den 7 januari 1954 avgivit

en promemoria med förslag till förstärkning av vattendomstolarnas organisation med mera. Sedan promemorian varit föremål för remissbehandling, anhåller jag nu att få anmäla frågorna om anslag till vattendomstolarna. Den i promemorian behandlade frågan om höjning av den enligt 11 kap. 95 § vattenlagen utgående domstolsavgiften torde få anmälas särskilt.

Andra huvudtiteln.

C. Domstolarna.

[1] 14. Vattendomstolarna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	1 144 400	1 285 800
1953/54 (statsliggaren s. 128)	1 332 800	
1954/55 förslag	1 565 200	

Rikets vattendomstolar är fem till antalet, nämligen Norrbygdens, Mellanbygdens, Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar. Bestämmelser rörande vattendomstolarnas domsområden m. m. har meddelats i kungörelse den 10 juni 1949, nr 326.

Vattendomstol består i sin reguljära sammansättning av en vattenrättsdomare såsom ordförande samt två vattenrättsingenjörer och två vattenrättsnämndemän. Av ingenjörerna skall den ene ha sakkunskap särskilt i fråga om byggande i vatten (vattenbyggnadsteknisk ingenjör) och den andre särskilt beträffande torrläggning av mark (agrikulturteknisk ingenjör). Utom av dessa tjänstemän skall enligt gällande bestämmelser den fasta personalen vid varje vattendomstol utgöras av en vattenrättssekreterare och en vattenrättsamanuens. Härtill kommer icke rättsbildad personal. Till följd av stor arbetsbelastning har vattendomstolarna sedan lång tid tillbaka i betydande omfattning måst arbeta med utökad personal. Förutom den förstärkning av domstolsorganisationen som år 1945 åvägabringades genom inrättande vid Norrbygdens vattendomstol av en extra avdelning, vilken år 1949 ombildades till Mellanbygdens vattendomstol, har en utökning skett av personalen vid de särskilda vattendomstolarna. Sålunda finnes för närvarande vid Norrbygdens vattendomstol inrättad en befattning såsom extra ordinarie vattenrättsdomare och vid Mellanbygdens vattendomstol två dylika befattningar samt vid envar av de övriga vattendomstolarna en befattning såsom biträdande vattenrättsdomare. Därjämte har vid varje vattendomstol tillkommit en eller flera extra eller biträdande vattenrättssekreterare; dessa har — liksom de fasta vattenrättssekreterarna — i större eller mindre utsträckning självständiga domaruppgifter. Även ingenjörskrafterna har förstärkts. Sedan mitten av 1930-talet, då hela antalet vattenrättsingenjörer vid de dåvarande fyra vattendomstolarna utgjorde sex, har antalet sålunda successivt ökats till femton. Ingenjörerna är anställda vid samtliga vattendomstolar

gemensamt men indelade till tjänstgöring företrädesvis vid viss vattendomstol. En sammanställning rörande den nuvarande personalorganisationen lämnas i statsliggaren s. 128 f. Vad beträffar Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar framgår omfattningen av den juridiskt och tekniskt utbildade personalen av följande uppställning.

	Norrbygden	Mellanbygden
Vattenrättsdomare	1	1
E. o. vattenrättsdomare	1	2
Vattenrättsingenjörer	3	2
E. o. vattenrättsingenjörer	2	2
Vattenrättssekreterare	1	1
Extra vattenrättssekreterare	1	
Bitr. vattenrättssekreterare	1	3
Vattenrättsamanuens	1	1

Av vattenrättsingenjörstjänsterna är vid Norrbygdens vattendomstol en ordinarie och en extra ordinarie byggnadstekniska samt två ordinarie och en extra ordinarie agrikulturtekniska, medan vid Mellanbygdens vattendomstol tjänsterna är lika fördelade mellan byggnadstekniker och agrikulturtekniker.

Av de i personalplanen för Mellanbygdens vattendomstol upptagna befattningarna är f. n. en av de extra ordinarie domartjänsterna vakant. Amanuensbefattningen vid samma domstol skall enligt beslut av Kungl. Maj:t t. v. icke besättas; i stället finnes där anställd en extra kanslist i lönegraden Cg 19.

Kontors- och skrivpersonalen utgöres vid Norrbygden av en kansliskrivare och fem biträden samt vid Mellanbygden av en kansliskrivare och tre biträden, vartill tidvis kommer viss tillfällig skrivhjälp.

I fråga om befattningshavarnas löneställning gäller bl. a., att ordinarie vattenrättsdomare — en vid varje vattendomstol — åtnjuter lön enligt lönegrad Co 14 och avlöningsförstärkning med 3 756 kronor om året. De tre extra ordinarie vattenrättsdomarna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar uppbär lön enligt lönegrad Cs 14. De biträdande vattenrättsdomarna vid övriga vattendomstolar är extra ordinarie tjänstemän i lönegrad Ce 37 och uppbär avlöningsförstärkning med 1 008 kronor. Vattenrättsingenjörerna är placerade i lönegrad Ca eller Ce 37 och åtnjuter likaledes avlöningsförstärkning med sistnämnda belopp. Vattenrättssekreterare och extra vattenrättssekreterare är extra tjänsteman i lönegrad Cg 30, medan biträdande vattenrättssekreterare är extra tjänsteman i lönegrad Cg 27. Vattenrättsamanuens skall vara extra ordinarie tjänsteman i lönegrad Ce 22. Med tillämpning av bestämmelserna angående reglerad befordringgång för amanuenspersonal har emellertid innehavarna av de fyra för närvarande besatta amanuens tjänsterna medgivits uppflyttning till lönegrad Ce 25.

Vad beträffar arbetets bedrivande vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar torde få anmärkas följande. Den ordinarie vattenrättsdoma-

ren vid Norrbygdens vattendomstol (Löwing) har under de senaste åren till större delen sysslat med mål anhängiga vid Mellanbygdens vattendomstol och denna ordning förväntas bli bestående de närmaste åren. Den tillsatta tjänsten som extra ordinarie vattenrättsdomare vid Mellanbygdens vattendomstol uppehålls av en domare (Ahlström), vilken har stationeringsort i Umeå. Han arbetar huvudsakligen med mål hörande till Mellanbygden men till en mindre del med mål från Söderbygden. De vid Norrbygdens vattendomstol placerade ordinarie vattenrättsingenjörerna ägnar sig huvudsakligen åt mål från Mellanbygden, vilka handlägges under Löwings och Ahlströms ordförandeskap. Även den extra ordinarie vattenrättsdomaren (Sjöberg) och vissa av sekreterarna vid Norrbygdens vattendomstol sysslar tidvis med mål anhängiga vid Mellanbygdens vattendomstol. — Att personalen vid Norrbygdens vattendomstol i så betydande utsträckning användes för uppgifter utanför domstolens område sammanhänger med att det vid utbrytningen år 1949 av Mellanbygdens vattendomstol ansetts lämpligt att i stor omfattning låta domare och ingenjörer fortsätta med behandlingen av redan anhängiga mål.

Yrkanden om personalförstärkning.

Vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol F. Löwing hemställde i skrivelse till Konungen den 21 maj 1953 om förstärkning, såvitt möjligt, fr. o. m. den 1 oktober 1953 eller så snart ske kunde av arbetskrafterna vid Norrbygdens vattendomstol med — förutom viss biträdespersonal — en extra vattenrättsdomare och två biträdande vattenrättssekreterare. Till stöd för framställningen anförde Löwing efter redogörelse för arbetsförhållandena vid domstolen:

Det är känt att kraftutbyggnadsverksamheten nu i ökad utsträckning kommer att förläggas till Norrbygdens vattendomstols domsområde. Enligt uppgift är snart att förvänta att nya stora kraftutbyggnadsmål inkomma till vattendomstolen. Av sådana mål må särskilt nämnas mål om tillstånd till Stor-Norrfors kraftverk i nedre delen av Ume älv, vilket mål torde bli synnerligen arbetskrävande. Av andra större mål som inom kort väntas inkomma må nämnas mål om Umluspens kraftstation samt om Grundfors och Stensele kraftstationer, alla i Ume älv. Därefter är att förvänta mål om Bålforsens kraftverk, likaledes i Ume älv. De nya målen torde i regel tarva skyndsamt handläggning.

I skrivelse till Konungen den 10 oktober 1953 anhöll *vattenfallsstyrelsen* om omedelbara åtgärder för behövlig förstärkning av arbetskraften vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. Styrelsen yttrade:

Ett fullföljande av vattenfallsstyrelsens program för vattenkraftutbyggnader och sjöregleringar i Norrland förutsätter, att den rättsliga behandlingen inför vattendomstol av anhängiggjorda vattenmål kan föregå eller i varje fall löpa jämsides med vattenfallsstyrelsens utbyggnads- och regleringsarbeten. Så har hittills i allmänhet kunnat ske, men till följd av oavbruten ökning av antalet vattenmål och det med dessas handläggning förenade arbetet har ett sådant läge nu uppkommit, att utsikter icke längre förefinnas för att

den för byggnadsverksamheten oundgängliga domstolsbehandlingen ens tillnärmelsevis skall medhinnas inom de tidsfrister, som utbyggnadsprogrammets förverkligande kräver.

Vad angår vattenmål under Mellanbygdens vattendomstols handläggning, har vattenrättsdomaren i domstolen i sitt förslag till avlönings- och omkostnadsstat för budgetåret 1954/55 redogjort för arbetsförhållandena vid domstolen och dennas planerade verksamhet fram till budgetårets slut. Härvid har förutsatts, att viss förändring åvägbringas i fråga om personbesättningen å den biträdande domarbefattningen vid domstolen, något som vattenfallsstyrelsen veterligt ännu ej skett, men oberoende härav kommer någon handläggning av följande större vattenmål icke att medhinnas, nämligen i vad angår mål, vars skötsel ankommer på vattenfallsstyrelsen, kraftstationsutbyggnader vid Järkvissle i Indalsälven, vid Långbjörn i Ångermanälven samt i Kultsjöån mellan Kultsjön och Malgomaj inom Ångermanälvens flodsystem samt regleringsföretag i Malgomaj, Kultsjön och Rörströmssjön, den sistnämnda inom Fjällsjöälvens flodsystem, ävensom korttidsregleringsföretag för Nämforsen, Forsmoforsen och Laseleforsen inom Ångermanälvens flodsystem. Härtill komma följande mål, av vars behandling vattenfallsstyrelsen har stort intresse, ehuru de omhänderhavas av Faxälvens eller Indalsälvens regleringsföreningar, nämligen målet om Limingens reglering inom Faxälvens flodsystem och korttidsreglering i Faxälven samt reglering av Ottsjön, Näldsjön, Långan och Härkan inom Indalsälvens flodsystem och korttidsregleringsföretag i Indalsälven mellan Storsjön och havet.

Även inom Norrbygdens vattendomstol är den nuvarande domstolsorganisationen icke på långt när tillräcklig. Vattenfallsstyrelsens utbyggnadsverksamhet kommer i hög grad att koncentreras till Umeälven under de närmaste åren. Riksdagen har redan beviljat anslag till utbyggnad av kraftstationerna Umluspen, Stensele och Grundfors i övre Umeälven och Stornorrfors i nedre Umeälven. Anslag har vidare beviljats för regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde, bland vilka Storumans reglering kommer i första rummet. Samtliga dessa utbyggnader kräva en synnerligen omfattande domstolsbehandling, och den vattendomstol, som står till förfogande, är fullt sysselsatt med redan anhängiggjorda vattenmål, vilka icke kunna avvecklas ännu på lång tid. Situationen är för närvarande den, att vattenfallsstyrelsen står färdig att börja byggnadsarbetena vid Storuman, Umluspen, Grundfors och Stornorrfors, medan vattendomstolen endast med möda kan pressa in målen om Storuman och Umluspen på sitt aktuella arbetsprogram.

Läget i fråga om vattenmålens behandling vid domstolarna ifråga är alltså ägnat att ingiva allvarliga farhågor för långvariga förseningar. En anpassning av vattenfallsstyrelsens byggnadsverksamhet efter de möjligheter, som med domstolarnas nuvarande personaltillgång för dem står till buds, måste nödvändigtvis medföra en radikal nedskärning i vattenfallsstyrelsens byggnadsverksamhet med därav följande omöjlighet för vattenfallsstyrelsen att tillgodose det alltjämt snabbt växande kraftbehovet inom de delar av landet, där vattenfallsstyrelsen har ansvaret för kraftförsörjningen. Motsvarande återverkningar uppträda även beträffande den privata sektorn inom kraftindustrin. Betydande svårigheter skulle härjämte uppstå beträffande den kontinuerliga sysselsättningen av den i utbyggnadsverksamheten engagerade arbetskraften. Den försening av vattenfallsstyrelsens och övriga kraftföretags utbyggnadsverksamhet, som blir följden, om utbyggnadstakten skall anpassas till vattendomstolarnas nuvarande prestationsförmåga, kan redan nu förutses medföra förluster för landet av storleksordningen ett par hundra miljoner kronor. I händelse av vattenbrist torde inskränkningar i elkraftkonsumtionen icke kunna undvikas.

Under förhandenvarande omständigheter ser sig vattenfallsstyrelsen nödsakad att hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om snabba åtgärder till förstärkning av den nuvarande domstolsorganisationen. Vattenfallsstyrelsen ifrågasätter, om icke domstolsorganisationen i dess helhet borde bliva föremål för översyn, men eftersom en sådan översyn måste antagas bliva tidskrävande, är det enligt vattenfallsstyrelsens uppfattning en tvingande nödvändighet, att utan avvaktan härpå en interimistisk förstärkning av arbetskraften vid Mellanbygdens och Norrbygdens vattendomstolar åstadkommes. Förstärkningen bör avse såväl jurist- som ingenjörspersonal. Med hänsyn till de rekryteringssvårigheter, som lära föreligga i fråga om extra domarpersonal, bör särskild uppmärksamhet härvid ägnas frågan, huruvida särskilda åtgärder äro erforderliga för att genom förbättrad löneställning eller på annat sätt göra dessa tjänster inom domarkarriären mera attraktiva än de för närvarande synas vara.

Vattenfallsstyrelsens överrevisorer har i sin den 20 november 1953 avgivna revisionsberättelse för budgetåret 1952/53 uttalat bl. a. följande:

Överrevisorerna ha konstaterat, att vattenfallsverkets kraftstations- och regleringsarbeten för närvarande ej kunna fullföljas i önskvärd takt på grund av omöjligheten att inom skälig tid erhålla de tillstånd av vattendomstol, som erfordras för arbetena. Uppenbarligen föreligger för närvarande — och sannolikt för relativt lång framtid — behov av en avsevärd förstärkning av dessa domstolars kapacitet. I första hand är det angeläget att söka finna sådana anställnings- och löneformer, att beviljade tjänster kunna besättas. Överrevisorerna anse det vara av statens intresse starkt påkallat, att hithörande frågor ägnas uppmärksamhet och skyndsam behandling.

Även *riksdagens år 1953 församlade revisorer* har uppmärksammat frågan om vattendomstolornas kapacitet. De yttrar härom sammanfattningsvis, att frågan om arbetsbördan och vattenmålens behandling vid de norrländska vattendomstolorna nu kommit i ett så kritiskt läge, att snara och verkningfulla åtgärder beträffande vattendomstolsorganisationen är påkallade, om icke en för kraftproduktionen förlustbringande stagnation skall inträda. — I övrigt må hänvisas till den utförliga framställningen under § 1 i revisorernas den 15 december 1953 avgivna berättelse.

Utredningsmannens förslag till förstärkning av vattendomstolornas organisation m. m.

Utredningsuppdraget har i främsta rummet avsett att söka bot för de svårigheter som uppkommit genom att arbetskraften hos Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar visat sig icke vara tillräcklig för att möta den belastning som de senaste årens intensiva verksamhet för tillgodogörande av vattenkraften i de norrländska älvarna inneburit. Under utredningens bedrivande har framkommit, att frågan om lämpliga åtgärder för svårigheternas avhjälpande icke kan entydigt besvaras utan att lösningen bör sökas efter delvis skilda linjer: antingen genom förstärkning av nämnda båda vattendomstolar (Alternativ I) eller medelst en gemensam förstärkning av rikets samtliga vattendomstolar (Alternativ II).

A l t e r n a t i v I.

Förslag till förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar.

Personalbehovets omfattning. Till belysande av de krav som under de närmaste decennierna kommer att ställas på vattendomstolornas arbetskaperkapitet har vattenfallsstyrelsens driftbyrå på begäran utarbetat en den 7 december 1953 dagtecknad promemoria angående den framtida belastningsutvecklingen för elektrisk kraft inom landet. I promemorian yttras rörande den sannolika utvecklingen fram till år 1960:

Förbrukningen av elektrisk kraft i Sverige har sedan den tidpunkt, då en samlad statistik för hela landet började upprättas omkring år 1910, utvecklats i en takt, som motsvarar ungefär 6,5 % årlig ökning. Under åren efter det andra världskriget har utvecklingen varit snabbare och i genomsnitt har ökningen uppgått till 7 å 7,5 % och något enstaka år till mer än 10 %.

Hösten 1951 redovisade Centrala Driftledningen en belastningsprognos för 1950-talet, enligt vilken belastningsökningen under perioden 1951—1956 väntades uppgå till 1 200 MkWh/år och därefter fram till början av 1960-talet 1 500 MkWh/år. Den genomsnittliga årliga ökningen skulle enligt denna prognos bli 6 å 6,5 % och skulle således vara ungefär densamma som i medeltal konstaterats för de senaste fyra decennierna men något lägre än ökningen under efterkrigsåren.

Även om belastningsökningen de senaste åren väl överensstämmt med prognosen, har Centrala Driftledningen ansett det lämpligt med en ny undersökning. Främsta skälet har varit de allmänna tendenser till avmattning av efterkrigsårens högkonjunktur, som kunnat förmärkas. En förutsättning för utredningen har därför varit, att den tendens till omsvängning till köparens marknad, som ägt rum det senaste året, skulle komma att accentueras ytterligare under de närmaste åren genom en hårdnande konkurrens från utlandet såväl på exportmarknaden som på hemmamarknaden men att dock på längre sikt en hög aktivitet inom industrien skulle komma att föreligga.

Resultatet av undersökningen, vilket framkommit under sommaren 1953, innebär i allt väsentligt samstämmighet med den år 1951 framlagda och ovan omnämnda prognosen. Trots att konjunkturförutsättningarna borde ha givit en reducerad tillväxt av kraftbehoven tyder resultatet på en något ökad stegring i jämförelse med den tidigare prognosen. Det har dock icke framkommit några reella skäl för att räkna med en snabbare utveckling än 1951 års prognos ger vid handen, varför kraftindustriens utbyggnadsprogram alljämt är baserat på denna.

De båda senaste åren har belastningsökningen inom Vattenfallsverkets distributionsområde uppgått till betydligt mer än hälften av ökningen i hela landet. Detta förklaras av att verkets egna produktionsresurser dessa år ökat kraftigt, medan krafttillskotten hos övriga kraftföretag varit relativt obetydliga. För de närmaste åren kan man emellertid förutse mer omfattande krafttillskott hos dessa företag, vilket torde medföra att en större andel av den totala belastningsökningen faller på dem i fortsättningen. Vattenfallsstyrelsen anser därför liksom tidigare att dess utbyggnadsplaner bör baseras på antagandet, att hälften av belastningsökningen i landet faller inom verkets distributionsområde, vilket således innebär en årlig ökning med 600 MkWh fram till år 1956 och med 750 MkWh under de följande åren fram till år 1960.

Med avseende å utvecklingen efter år 1960 anföres i driftbyråns promemoria:

Utbyggnaderna av vattenkraft har de senaste åren varit av en betydligt större omfattning än tidigare och utbyggnadstakten kommer att vara minst lika hög under hela återstoden av 1950-talet. För tiden efter år 1960 är utvecklingen osäkrare, då man för den perioden saknar belastningsundersökningar motsvarande ovan relaterade prognoser för 1950-talet. Några sådana är det heller inte möjligt att utföra med någon säkerhet, men det finns för närvarande inga tecken som tyder på att den hittills konstaterade belastningsutvecklingen skulle övergå i en mindre snabb utveckling vid 1960-talets början. Detta förhållande innebär således, att behovet av nya krafttillskott efter år 1960 torde bli av minst samma storlek som under tiden fram till år 1960.

Det bör vidare anmärkas, att landets bästa och största vattenkrafttillgångar kommer att vara i stor utsträckning utnyttjade vid 1960-talets början. För att tillgodose efterfrågan på elkraft tvingas därför vattenkraftföretagen att bygga ut allt fler anläggningar per år. Om man därvid betänker att det vid de sämre vattenfall, som då kommer i fråga för utbyggnad, ur byggnadsteknisk och ekonomisk synpunkt blir nödvändigt med omfattande uppdämningar och rensningar med ty åtföljande relativt större skador, torde det vara klart att vattendomstolarnas uppgifter kommer att bli alltmer arbetskrävande.

Slutligen bör påpekas det ökade arbete, som faller på vattendomstolarna genom att de provisoriska skadeersättningar, som utdömts alltsedan början av 1940-talet, hädanefter successivt skall regleras och definitivt fastställas med stöd av de erfarenheter om skadornas storlek, som vunnits under de år anläggningarna och regleringarna utnyttjats.

Utredningsmannen vill framhålla, att den alldeles övervägande delen av landets outnyttjade vattenkraft är belägen inom Norrbygdens och Mellanbygdens domsområden.

Av ett vid promemorian fogat tidsschema för vattenfallsstyrelsens utbyggnadsplaner framgår, att byggnadstillstånd för ett stort antal planerade kraftstationer och regleringsföretag av betydande omfattning inom nämnda domsområden önskas under innevarande och nästkommande år.

Från vattenrättsdomarna vid de berörda vattendomstolarna inhämtade upplysningar bekräftar riktigheten i huvudsak av vattenfallsstyrelsens i skrivelsen den 10 oktober 1953 (jfr s. 4 ff.) lämnade uppgifter om bristande möjlighet för domstolarna att med nuvarande personaluppsättning medhinna handläggning av vissa ur utbyggnadssynpunkt betydelsefulla mål före den 1 juli 1955.

Av vad sålunda framkommit samt av riksdagsrevisorernas yttrande (jfr s. 6) framgår, att en omedelbar och väsentlig förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolars arbetskapacitet är nödvändig, om ej mycket betydande förluster för landet skall uppkomma genom att vattenkraftens fortsatta ändamålsenliga utbyggande försvåras och fördröjes. Såsom framhållits bl. a. i chefens för justitiedepartementet svar på en interpellation vid 1953 års riksdag (II kammaren den 2 december 1953), medför vattendomstolarnas nuvarande otillräckliga kapacitet svåra olägenheter även

för svarandeparterna i de stora norrländska vattenmålen. Jämväl av hänsyn till befolkningen i de bygder som beröres av vattenkraftens tillgodogörande är således en förstärkning av arbetskraften vid de norrländska vattendomsstolarna i hög grad påkallad. Den förebragta utredningen rörande den framtida belastningsutvecklingen ger otvetydigt vid handen, att behovet av ytterligare arbetskraft icke är tillfälligt utan kan förväntas bestå och t. o. m. öka under de närmaste decennierna.

Vid bedömande av hur stor arbetskraftförstärkning som skall anses erforderlig torde båda de nyss angivna synpunkterna böra beaktas. Vattendomsstolarnas arbetskapacitet bör med andra ord göras tillräcklig att medge tillståndsgivning i den takt som ur allmän synpunkt finnes önskvärd och samtidigt lämna utrymme för reglering utan oskäligt dröjsmål av de ersättningsfrågor som icke löses i samband med tillståndsgivningen.

Det har under utredningen övervägts att öka vattenrättsskipningens kapacitet genom tillskapande av ytterligare vattendomsstolar. En dylik åtgärd har dock befunnits icke vara ägnad att lämna den i rådande läge erforderliga skyndsamma lättningen i arbetsbelastningen, och förslag i denna riktning har därför ej ansetts böra framläggas.

Vad först angår det under rådande förhållanden föreliggande behovet av v a t t e n r ä t t s d o m a r e utöver det i gällande personalförteckning upptagna antalet — två i Norrbygden och tre i Mellanbygden — kan detta med den angivna målsättningen uppskattas till ytterligare åtminstone en domare för vardera av dessa båda domstolar. En dylik förstärkning skulle möjliggöra sådan ökning av antalet »domstolsenheter», att en rationell fördelning av målen efter de ur utbyggnadssynpunkt viktigaste arbetsområdena kunde äga rum. Fördelningen kan med viss förenkling uttryckas så att inom Norrbygden en domare i huvudsak skulle vara ansvarig för Lule älv, en domare för Ume älv och en domare för Skellefte älv, medan inom Mellanbygden en domare skulle ha huvudansvaret för Ångermanälven och en för Indalsälven, varjämte en särskild domare finge till uppgift att handlägga mål från Ljungans nederbördsområde. Då Ångermanälven och Indalsälven var för sig medför en alltför stor arbetsbelastning för en domare, erfordras en fjärde domare i Mellanbygden som kan övertaga en del av målen inom dessa älvars nederbördsområden, främst mål rörande vissa biflöden. Denna uppdelning av målen på de olika domarna är starkt schematisk och utesluter givetvis icke att en annan uppdelning av målen i många fall kan befinnas ändamålsenlig. Med hänsyn till det starka samband som i regel föreligger mellan de olika kraftverks- och regleringsföretagen i en älv med dess olika källsjöar och tillflöden bör det dock eftersträvas, att samme vattenrättsdomare i största möjliga utsträckning handlägger alla större mål rörande ett flodområde.

Utöver de här särskilt nämnda älvarna finnes andra, delvis av betydande storlek, som dock f. n. icke i samma utsträckning utgör arbetsfält för vattendomsstolarna. Med avseende å fördelningen mellan vattenrättsdomarna av målen från dessa flodområden torde det icke vara nödvändigt att uppställa någon viss regel, utan fördelningen bör ske efter vad som i varje sär-

skilt fall finnes lämpligt. Därvid bör beaktas, att det ur utbildningssynpunkt är fördelaktigt att de mera erfarna vattenrättssekreterarna beredes tillfälle att såsom t. f. vattenrättsdomare handlägga mål av icke alltför invecklad och omfattande beskaffenhet.

Det omedelbara behovet av ytterligare vattenrättsingenjörer vid de båda nordligaste vattendomstolarna med den ovan förutsatta förstärkningen av domarpersonalen inskränker sig, enligt vad de nuvarande ordinarie vattenrättsdomarna uttalat, till att Mellanbygdens vattendomstol bör erhålla ytterligare en agrikulturteknisk ingenjör. I övrigt skulle den befintliga ingenjörsuppsättningen vara tillräcklig även för det utökade antalet domare. Man finge dock räkna med att tämligen snart behov av ytterligare ingenjörer bleve aktuellt, i den mån målen komme in i sådana skeden som ställde större anspråk på domstolarnas tekniska personal. Möjlighet borde därför öppnas att med kort varsel erhålla ytterligare ingenjörsförstärkning.

Vad Mellanbygdens vattendomstol beträffar torde det ej råda tvivel om att den angivna förstärkningen är av behovet påkallad. Med denna utökning av ingenjörsantalet kommer två byggnadstekniska och tre agrikulturtekniska ingenjörer att stå till förfogande för sammanlagt tre vattenrättsdomare. (I detta sammanhang bortses från den i Umeå stationerade domaren, vilken samarbetar med vattenrättsingenjörer tillhörande Norrbygdens vattendomstol.) Den angivna proportionen mellan domare och ingenjörer har erfarenhetsmässigt visat sig vara lämplig. Utredningsmannen tillstyrker därför att Mellanbygdens vattendomstol förstärkes med en agrikulturteknisk ingenjör.

För Norrbygdens del är läget mera oklart, beroende på de arbetsuppgifter som vissa befattningshavare vid denna domstol nu har och vissa år framåt kan förväntas bibehålla inom Mellanbygdens domsområde. Så länge rådande förhållanden därvidlag består, kan man räkna med att en vattenrättsdomare huvudsakligen och två vattenrättsingenjörer praktiskt taget helt sysselsättes utanför Norrbygdens område. Med den föreslagna förstärkningen med en vattenrättsdomare kommer således att till förfogande för drygt två domare stå allenast en byggnadsteknisk och två agrikulturtekniska ingenjörer. Det kan befaras att den tekniska personalen ganska snart skall befinnas icke motsvara behovet, och frågan om utökning av antalet vattenrättsingenjörer vid Norrbygdens vattendomstol bör därför i fortsättningen följas med uppmärksamhet. F. n. synes dock anledning saknas att med åsidosättande av vattenrättsdomarens mening föreslå ytterligare ingenjörstjänster vid domstolen.

I fråga om antalet vattenrättssekreterare (inkl. biträdande sekreterare) har av vattenrättsdomarna i Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar — under förutsättning av den i det föregående förordade utökningen av antalet vattenrättsdomare — anmälts behov av ytterligare två resp. en sådana tjänster. Vid bifall till framställningarna skulle vid vardera domstolen finnas två befattningar såsom sekreterare och tre såsom biträdande sekreterare.

Inrättandet av de föreslagna nya vattenrättsdomartjänsterna vid ifrågasvarande vattendomstolar medför utan tvivel i och för sig behov av ytterligare en sekreterarbefattning vid vardera domstolen. För Norrbygdens del har det med nuvarande domaruppsättning förelegat brist på sekreterare, vilket orsakat svårigheter att på ett rationellt sätt utnyttja den extra ordinarie domarens arbetstid. Vid denna domstol måste därför behov av ytterligare en biträdande sekreterare föreligga. Den föreslagna anordningen — vid vardera domstolen två sekreterare med delvis självständiga domaruppgifter samt tre biträdande sekreterare för protokollföring och annat biträde åt vattenrättsdomarna — synes vara lämplig. Det föreslås därför att vid Norrbygdens vattendomstol inrättas två nya befattningar såsom biträdande vattenrättssekreterare samt att vid Mellanbygdens vattendomstol inrättas en tjänst såsom extra vattenrättssekreterare.

Den sedan lång tid tillbaka olösta frågan om omorganisation av vattenrättsmanuelltjänsterna ingår icke i förevarande utredningsuppdrag, och anledning att i detta sammanhang föreslå ändring i gällande bestämmelser har därför icke ansetts föreligga.

Vad slutligen angår skriv- och kontorspersonalen medför tillkomsten av ytterligare domar-, ingenjör- och sekreterarbefattningar behov av förstärkning av den nuvarande personalen. Erfarenhetsmässigt kan detta behov uppskattas till icke fullt två biträden vid vardera domstolen. Då vid båda domstolarna under en längre tid rått viss knapphet på skrivhjälp, som tidvis varit mycket besvärande och försvårat utnyttjandet av den kvalificerade personalens arbetskraft, synes det vara rationellt att vid vardera domstolen utöka skriv- och kontorspersonalen med två befattningshavare.

Ordinarie-sättning av vissa vattenrättsdomar- och vattenrättsingenjörstjänster. Såsom framhållits bl. a. av riksdagens revisorer är det av största vikt, att de personer vilka såsom vattenrättsdomare eller vattenrättsingenjörer börjat ägna sig åt de stora vattenmålens behandling icke i förtid avbryter sitt arbete därmed för att övergå till annan verksamhet. Ombyte av domare eller ingenjörer medför med nödvändighet dubbelarbete och därmed förenad tidsspillan såväl för domstolen som för parterna. Enda möjligheten att med någon grad av säkerhet undgå alltför täta växlingar på dessa poster torde vara att de förenas med den trygghet och de förmåner i övrigt som tillkommer slutposterna inom den allmänna domarkarriären, bl. a. således att de göres ordinarie. Principiellt måste det också betecknas som mindre tillfredsställande, att de viktiga domaruppgifter som här är i fråga överlämnas till personer utan den garanti för självständighet mot påverkan utifrån som innehavet av ett ordinarie domarämbete innebär. Av vad i det föregående yttrats om vattendomstolarnas nuvarande och för framtiden motsedda arbetsbelastning torde framgå, att de här föreslagna nya tjänsterna liksom de vid de norrländska domstolarna redan inrättade extra ordinarie domartjänsterna och där ianspråktagna ingenjörsbefattningarna samt-

liga med säkerhet kan förväntas vara erforderliga under överskådlig tid framåt. Då ordinariesättning av tjänsterna dessutom torde utgöra en bland flera nödvändiga förutsättningar för en tillfredsställande rekrytering, förordas, att de befintliga extra ordinarie domar- och ingenjörstjänsterna ombildas till ordinarie samt att åt de föreslagna nya tjänsterna ges samma karaktär.

Huruvida även de nuvarande extra ordinarie befattningarna såsom biträdande vattenrättsdomare vid de sydliga domstolarna bör göras till ordinarie tjänster, har ansetts icke böra upptagas till prövning i detta sammanhang.

Därest på sätt föreslagits vid vardera av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar skall finnas mer än en ordinarie vattenrättsdomare, uppkommer frågan i vilket förhållande dessa inbördes skall stå till varandra. Uppenbart är visserligen att envar av dem i sin *dömande* verksamhet skall vara fullt självständig, men i övrigt måste med nödvändighet visst samröre förekomma och en utväg anvisas till undvikande av kompetenskonflikter. De frågor som särskilt påkallar uppmärksamhet i detta sammanhang rör fördelningen av målen mellan de olika domstolsavdelningarna samt vattenrättsingenjörernas och övrig personals indelning till tjänstgöring.

Såsom tidigare i utredningsmannens promemoria framhållits torde det vara rationellt, att samtliga större mål från de ur arbetssynpunkt viktigaste älvorna i största möjliga utsträckning handläggas av en och samma domstolsavdelning. Det synes lämpligt, att den indelning i domstolsområden som sålunda kan ifrågakomma göres av vattenöverdomstolen i särskilda arbetsordningar för de båda nordligaste vattendomstolarna. Arbetsordningarna bör även innehålla föreskrifter om fördelningen av mål från andra områden än de särskilt upptagna älvorna. Beträffande dylika mål torde det i regel vara lämpligast, att den främste domaren inom domstolen bär det omedelbara ansvaret, dock med möjlighet att få annan domare förordnad. För sådant fall, liksom då det av särskild anledning ifrågasättes att låta mål från visst domstolsområde handläggas av annan domare än den som anförtröts området, bör det ankomma på vattenöverdomstolen såsom chefsmyndighet att efter hörande av de berörda domarna meddela erforderliga föreskrifter.

Personalens indelning till tjänstgöring på de olika domstolsavdelningarna bör ankomma på de ordinarie vattenrättsdomarna gemensamt. Frågan är av den vikt för arbetets rationella bedrivande, att det icke synes böra ifrågakomma att den avgöres av en av vattenrättsdomarna mot de andras mening eller ens genom majoritetsbeslut. Skulle det i något fall visa sig omöjligt att uppnå enighet i en dylik fråga, bör denna i stället hänskjutas till vattenöverdomstolens avgörande. Även härutinnan bör arbetsordningarna innehålla erforderliga föreskrifter.

Vattendomstolens företrädande i förhållande till andra myndigheter, t. ex. vid anslagsäskanden, bör i allmänhet ankomma på den främste vattenrättsdomaren. Givetvis bör dock erforderligt samråd med övriga domare äga rum; och vad särskilt anslagsäskanden angår synes intet hindra en domare, som anser sina synpunkter åsidosatta i det på domstolens vägnar avgivna statsförslaget, att i särskild skrivelse framställa sina önskemål.

Vattenrättsdomarnas löneställning m. m. Från många håll har betonats vikten av att vattenrättsdomarposterna förenas med sådana förmåner i avlöningshänseende och eljest att de tilldrar sig väl kvalificerade sökande. Svårigheter har härvidlag yppat sig med avseende å vissa tjänster vid de norrländska vattendomstolarna. I denna fråga anfördes i en av häradshövdingen O. Riben den 31 december 1951 avgiven promemoria (se prop. nr 126/1952):

Sedan flera år har rekryteringen till vattendomstolarna berett stora svårigheter, särskilt framträdande beträffande Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. Detta sammanhänger med en utbredd obenägenhet bland yngre hovrättsjurister att för någon längre tid ägna sig åt vattenrättsskipningen. Den väsentliga orsaken till denna inställning torde vara, att det på ifrågavarande bana finns så få sluttjänster eller därmed jämförliga befattningar. Att läget blivit kritiskt främst vid de norrländska vattendomstolarna har säkerligen delvis sin förklaring i att arbetet vid dessa domstolar anses vara särskilt tungt och krävande. Därtill kommer måhända en viss motvilja hos befattningshavare vid Svea hovrätt — som till följd av vattenöverdomstolens anknypning dit i praktiken helt fått svara för vattendomstolarnas rekrytering — att mottaga förordnanden å orter i Norrland, som numera ligga utom hovrättens domsområde. De svårigheter, som till följd av det nuvarande läget på bostadsmarknaden äro förbundna med alla omplaceringar, spela givetvis också in.

Under de allra senaste åren har de av Riben påtalade rekryteringssvårigheterna än mer accentuerats. Belysande är, att en extra ordinarie vattenrättsdomarbefattning i lönegrad Cs 14 vid Mellanbygdens vattendomstol sedan inrättandet den 1 juli 1952 måst uppehållas genom vakansförordnanden, då kvalificerade sökande ej erhållits, samt att, när tjänsten sistlidna höst ledigförklarats på nytt, endast en sökande finnes till tjänsten och att denne sökande är helt utan erfarenhet av vattenrättsskipning. Skälen till denna obenägenhet att ägna sig åt vattenrättsskipning i Norrland är flera. Ett av de främsta torde emellertid vara, att arbetet där till mycket stor del består i sysslande med reglerings- och kraftverksmål av synnerlig omfattning. Sådana mål ställer höga krav på domarens arbets- och organisationsförmåga samtidigt som de kan vara enformiga och tröttande genom det oerhört stora antal detaljfrågor som påkallar domstolens ställningstagande. Framhållas må också de ofta återkommande resorna med långvarig vistelse utanför hemorten under stundom ganska primitiva förhållanden.

Givetvis måste inrättandet av ytterligare vattenrättsdomartjänster öka konkurrensen om den tillgängliga kvalificerade personalen och därigenom vara ägnat att skärpa de hittillsvarande rekryteringssvårigheterna. Det synes då vara nödvändigt, att dessa tjänster göres så lockande att även domare som tidigare tjänstgjort vid vattendomstolarna men övergått till annan verksamhet — i vattenöverdomstolen, nedre justitierevisionen, de allmänna domstolarna, departement m. m. — kan förmås att återgå till vattenrättsskipning i första instansen. Endast på detta sätt kan det bedömas vara möjligt att till alla de erforderliga vattenrättsdomarbefattningarna erhålla sökande som förenar styrkt allmän lämplighet som domare med djupgående insikter i och erfarenhet av vattenrättsskipning.

Vad först angår de nuvarande ordinarie vattenrättsdomartjänsterna torde det vara av väsentlig betydelse för strävandena att göra vattenrättsskipningen konkurrenskraftig i förhållande till den allmänna domarkarriären, att vid vattendomstolarna finnes tjänster med sådana löneförmåner att de uppväger den tyngre arbetsbörda och de ofördelaktigare arbetsvillkor som måste anses åvila vattenrättsdomarna jämfört med flertalet andra domare. En förbättrad lönesättning för vattenrättsdomarna vid de norrländska vattendomstolarna torde därjämte vara påkallad redan med hänsyn till de ur allmän synpunkt utomordentligt maktpåliggande avgöranden som tillkommer dem och det ansvar som dessa avgöranden innebär. Med beaktande av nu anförda synpunkter synes avlöningsförstärkningen för de nuvarande ordinarie vattenrättsdomartjänsterna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar böra höjas åtminstone till 5 004 kronor om året, d. v. s. till det belopp som tillkommer häradshövding i domsaga tillhörande lönegrupp V.

Vidkommande härefter lönesättningen för övriga vattenrättsdomare vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar — således de befintliga tre extra ordinarie domartjänsterna samt de till inrättande föreslagna två nya tjänsterna, vilka samtliga tidigare av utredningsmannen förordats till upptagande på ordinarie stat — må erinras om att de övervägande arbetsuppgifterna för dessa fem domartjänster blir att leda handläggningen och avgörandet av omfattande och åtminstone delvis svårbedömda vattenmål rörande stora ekonomiska och sociala värden. Med hänsyn härtill och till de förut berörda rekryteringssvårigheterna synes det vara skäligt att tjänsterna förenas med samma löneförmåner, som f. n. utgår till ordinarie vattenrättsdomare, och således placeras i lönegrad Co 14 med årlig avlöningsförstärkning av 3 756 kronor.

En viktig omständighet vid bedömande av möjligheterna att rekrytera de nya ordinarie vattenrättsdomartjänsterna utgör obenägenheten hos många domare med erfarenhet från vattendomstolsarbetet att för alltid binda sig vid sådant arbete. Osäkerhet i fråga om möjligheten att som ordinarie vattenrättsdomare kvarstå i den vanliga domstolskarriären och sålunda kunna utnämnas till exempelvis häradshövding torde vara ägnad att avhålla lämpliga personer från att söka dylika tjänster. Belysande är, att den nuvarande extra ordinarie vattenrättsdomaren vid Mellanbygdens vattendomstol i skrivelse till justitiedepartementet den 27 november 1953 — med anledning av att vattenöverdomstolen i årets petitaskrivelse föreslagit införande av bl. a. hans befattning till ordinarie tjänst, samt under åberopande bl. a. av nu tillämpade villkor för tjänstetransport — anhållit att, om förslaget skulle genomföras, sättas i tillfälle att överväga, huruvida han bör inträda i befattningen i dess förändrade gestaltning.

Väl är det sant och har i det föregående framhållits, att det ur allmän synpunkt är fördelaktigt att ombyte på vattenrättsdomartjänsterna icke sker i förtid. Angelägenheten härav bör dock icke föranleda att sådana hinder för befattningshavarnas övergång till annan verksamhet uppställas som kan

medföra ett allvarligt försvårande av den såsom erfarenheten visar mycket besvärliga rekryteringen. På något längre sikt sett måste f. ö. en viss övergång från vattenrättsdomartjänsterna till poster inom det allmänna domstolsväsendet öka vattendomstolarnas dragningskraft för de yngre domstolsjuristerna, då genom en sådan övergång möjligheterna att vinna befordran till de högre befattningarna vid vattendomstolarna blir större.

Vad nu sagts synes leda till att även innehavaren av någon av ifrågavarande vattenrättsdomartjänster bör äga rätt att i sin tur vinna utnämning till häradshövding eller annan domarbefattning. Därvid bör han icke vara bunden av eljest förekommande villkor för transporträtt, såsom viss tids tjänstgöring eller dylikt. Därjämte bör han vara tillförsäkrad rätt till ersättning för flyttningskostnad, oberoende av om den tjänst till vilken han övergår är att anse som högre än den han lämnar (jfr 33 § 3 mom. första och tredje styckena i statens allmänna avlöningsreglemente). Till undvikande av tvivelsmål i dessa hänseenden torde från statsmakternas sida böra göras ett uttalande av ovan angiven innebörd.

Även om transporträtt i den här förordade omfattningen tillerkännes innehavarna av dessa ordinarie vattenrättsdomartjänster vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar, är det att befara att ämbetena ej skall bli konkurrenskraftiga vare sig i förhållande till övriga domartjänster eller till de befattningar inom det enskilda näringslivet som står vattenrättskunniga domstolsjurister till buds. Övervägas bör därför, om ej särskilda tillägg i merit hänseende bör beräknas för tjänstgöring vid dessa domstolar. Härvid ligger det nära till hands att erinra om det tillägg vid meritberäkningen som tillämpas beträffande befattningshavare vid hovrätten för Övre Norrland och som utgår med en extra månad för ettvarvt av de sex första tjänstgöringsåren (se Svensk Juristtidning 1946 sid. 630). Med hänsyn till den i många hänseenden särskilt betungande tjänst som åvilar personalen vid de norrländska vattendomstolarna torde det vara motiverat att för denna personal medge ett något större meritillägg, förslagsvis en månad för varje halvårs tjänstgöring, dock högst två år. Detta tillägg synes skäligen böra åtnjutas även för tidigare fullgjord tjänstgöring vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar.

I betraktande av angelägenheten av att de vid vattendomstolarna verkamma domarna icke skall behöva avbryta sitt arbete därstädes för att fullgöra tjänst såsom revisionssekreterare bör, såsom Riben i sin förutnämnda promemoria den 31 december 1951 förordat, dessa domare i allmänhet erhålla en auktoritativ försäkran om att tjänstgöring såsom revisionssekreterare för deras del icke skall utgöra villkor för fortsatt avancemang på domarbanan.

Vattenrättsingenjörernas löneställning m. m. Frågan om rekryteringen av vattenrättsingenjörstjänsterna har tidvis visat sig mycket svåröst, beroende på de höga krav på befattningshavarnas kompetens som måste uppställas samt konkurrensen från andra verksamhetsfält med behov av högklassiga

ingenjörskrafter. Rörande kompetenskraven erinras om följande uttalande av vattenöverdomstolen i dess petitaskrivelse för budgetåret 1949/50:

En vattendomstols beslut tillkommer genom en samverkan av juridisk och teknisk sakkunskap samt lekmannaomdöme. På de tekniskt sakkunniga ligger ett mycket stort ansvar, särskilt som någon teknisk överprövning endast i ringa utsträckning kan komma till stånd, beroende på att teknisk sakkunskap icke är företrädd varken i vattenöverdomstolen eller i högsta domstolen. En felbedömning på den tekniska sidan kan få katastrofala verkningar, särskilt naturligen när det gäller det byggnadstekniska. Vad som enligt vattenöverdomstolens mening är av den allra största betydelse är, att vattenrättsingenjörerna i fråga om kompetens skola vara minst jämbördiga med parternas tekniska representanter. Om dessa senare på grund av högre kompetens skulle komma att »flyta ovanpå» skulle därigenom rättsskipningen på detta område tillskyndas obotlig skada. Lönen måste sålunda beräknas med hänsyn till denna nödvändiga kompetens. Av vikt är därjämte att vattenrättsingenjörerna icke uteslutande rekryteras från statstjänst utan även ur den krets av kvalificerade konsulterande ingenjörer, från vilken parterna i vattenmål hämta sina sakkunniga biträden. Det märkes vidare, att vattenrättsingenjörerna med hänsyn till arbetsbördan icke ha någon faktisk möjlighet att skaffa sig biförtjänster och att också deras rättsliga möjlighet därtill är mycket kringaskuren, då de ej få åtaga sig enskilda uppdrag i ärenden, som kunna antagas komma under vattendomstols prövning.

Såsom främsta konkurrenter om de byggnadstekniska ingenjörerna har vattenrättsskipningen att räkna med vattenfallsstyrelsen och andra parter i vattenmål. För att vattenrättsingenjörerna i lönehänseende skall bli jämställda med de högre tekniska befattningshavarna inom vattenfallsstyrelsen, vars lönenivå med säkerhet icke överstiger den enskilda kraftindustriens, erfordras en mycket betydande lönellyftning. Överingenjörstjänsterna i vattenfallsstyrelsen, med vilka befattningar jämförelse närmast synes böra göras, har nämligen placerats lägst i lönegrad 15 på löneplan 2. Om hänsyn även tages till vattenrättsingenjörernas pressande arbetsbörda och att de i stor utsträckning nödgas befinna sig på resor, framstår banan som ändå mindre lockande för erkänt framstående ingenjörskrafter. Särskilt svårt har det av naturliga skäl varit för de nordligaste domstolarna att draga till sig meriterade sökande till lediga befattningar och att kvarhålla befintliga krafter.

Nu angivna förhållanden har medfört, att under senare år ledigblivna vattenbyggnadstekniska ingenjörsbefattningar vid de sydliga domstolarna besatts med transportsökande från de nordliga domstolarna samt att till tjänsterna vid dessa fått utses huvudsakligen yngre tekniker med förhållandevis kortvarig erfarenhet av de mångskiftande problem som den byggnadstekniska vattenrättsingenjörens verksamhet omspanner. Då just de norrländska domstolarna erbjuder de största och de såväl ekonomiskt som tekniskt viktigaste uppgifterna för vattenkraftsuthyggnaden, innebär denna tendens till försvagning av de norrländska vattendomstolarnas tekniska sakkunskap en risk för misstag i företagens tekniska utförande som lätt kan få ödesdigra följder. Till motverkande av denna tendens synes det vara nödvändigt att nu

vidtaga en viss höjning av löneställningen för vattenrättsingenjörerna vid de båda nordliga domstolarna.

Vad angår de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörerna har dessa i regel hämtats från lantbruksingenjörskåren. Statens lantbruksingenjörer är numera inplacerade i lönegrad Ca 32, således icke oväsentligt lägre än vattenrättsingenjörerna. Trots denna löneskillnad har det tidigare visat sig svårt att till vattenrättsingenjörsbefattningarna locka sökande bland de ordinarie lantbruksingenjörerna, varför dessa i betydande utsträckning måst besättas med extra lantbruksingenjörer; och ännu under år 1953 har en extra ordinarie vattenrättsingenjör vid Mellanbygdens vattendomstol sökt och erhållit en ordinarie tjänst som lantbruksingenjör och därmed lämnat vattendomstolen. Vid ledigförklaring av den sålunda vakanta vattenrättsingenjörsbefattningen har dock en viss omsvängning kunnat förmärkas, i det tjänsten lockat sökande även bland de ordinarie lantbruksingenjörerna.

De sålunda åtminstone tidvis uppträdande svårigheterna att till de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörstjänsterna förvärva erfarna och i övrigt lämpliga lantbruksingenjörer sammanhänger otvivelaktigt med den stora arbetsbörda som åvilar vattenrättsingenjörerna. Särskilt de agrikulturtekniska ingenjörerna måste under långa perioder, för syner och undersökningar kring regleringsbassängerna, vistas utom stationeringsorten. Vattenmålens stora omfattning har i betydande utsträckning framtingat den handläggningsmetoden att skadorna på berörda fastigheter besiktigas enbart eller åtminstone grundligast vid undersökningar som företages av den agrikulturtekniske ingenjören med biträde av vattenrättsnämndemännen. Vid dessa undersökningar sker i realiteten en väsentlig del av domstolsbehandlingen. Det är med hänsyn härtill ett beaktansvärt allmänt intresse, att denne ingenjör fyller höga krav på skickighet och erfarenhet. Löneförmånerna för dessa befattningar bör därför vara sådana att de, trots tjänsternas pressande beskaffenhet, även i fortsättningen lockar välmeriterade sökande från lantbruksingenjörskåren.

De antydda synpunkterna i förening med de utomordentliga värden som här står på spel för det allmänna synes motivera en förbättrad löneställning såväl för de byggnadstekniska som för de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörerna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. I betraktande av de tekniska ledamöternas ställning inom domstolen bör någon skillnad i lönehänseende icke göras mellan de olika kategorierna. För att underlätta rekryteringen till de norrländska vattendomstolarna föreslås, att avlöningsförstärkningen för vattenrättsingenjörer med stationeringsort i Umeå och Östersund höjes från nu utgående 1 008 kronor om året till 2 400 kronor.

I detta sammanhang upptages ett annat av vattenöverdomstolen i dess petitaskrivelse för budgetåret 1949/50 berört spörsmål, nämligen frågan om det antal tjänstår som för vattenrättsingenjörernas del bör fordras för hel ålderspension. Vattenöverdomstolen förordade i sin skrivelse, att detta antal skulle fastställas till 25 mot i allmänhet gällande 30. Detta förslag mo-

tiverades med att vattenrättsingenjörsbefattningarna tillsattes med personer som uppnått relativt hög ålder och som ofta tagits från kretsar utanför statstjänsten.

Med hänsyn till att det — särskilt i fråga om de byggnadstekniska befattningarna för vilka frågan i första hand får betydelse — utgör ett allmänt intresse av icke ringa vikt, att om vattenrättsingenjörstjänsterna skall konkurrera även tekniker med erfarenhet från egna företag eller från anställning i enskild eller kommunal tjänst, bör varje hinder för dylika personers uppträdande som sökande till dessa befattningar undanröjas. Det gällande kravet på 30 års tjänstetid för full pension torde ha utgjort ett sådant hinder. Utredningsmannen förordar därför i likhet med vattenöverdomstolen, att beträffande vattenrättsingenjörstjänsterna meddelas föreskrift jämlikt 16 § i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, att för hel ålderspension skall erfordras allenast 25 tjänstår.

Lönesättning för övrig personal. Befattningarna såsom vattenrättssekreterare (»ordinarie», extra och biträdande) uppehålls väsentligen av yngre jurister i hovrättskarriären, som i regel stannar omkring tre år på dessa poster för att därefter återgå till hovrätten. Av riksdagens revisorer har framhållits, att allvarliga olägenheter uppkomme genom det nu alltför täta ombytet av befattningshavare samt att utvägar eventuellt borde sökas för beredande av kompensation för den längre tidsbundenhet som kunde finnas erforderlig.

Ur synpunkten av vattenrättsskipningens effektivitet är det uppenbarligen en olägenhet, att sekreterarbefattningarna så ofta växlar innehavare. Då vattenrättssekreterarna utgör rekryteringsbasen för de adjungerade ledamöterna av vattenöverdomstolen, kan det dock icke undvikas att flertalet sekreterare lämnar vattendomstolarna, när de står i tur till adjunktion. Därest till biträdande vattenrättssekreterare utses huvudsakligen relativt nyantagna fiskaler, torde det dock vara möjligt att utsträcka den sammanlagda normala tidslängden för deras verksamhet som sekreterare och biträdande sekreterare till i medeltal omkring fem år, vilket skulle innebära en icke oväsentlig förbättring jämfört med nu rådande förhållanden. För att icke denna ökade tidsbundenhet skall menligt påverka rekryteringen till ifrågavarande tjänster, vilken redan nu åtminstone tidvis är förknippad med vissa svårigheter, synes något förbättrade löneförmåner böra medges. Förändringen kan lämpligen genomföras på det sätt att lönegraden för vattenrättssekreterare och extra vattenrättssekreterare, som under sammanlagt minst tre år tjänstgjort i sådan egenskap och såsom biträdande vattenrättssekreterare, höjes till Cg 32. I samband därmed bör den nuvarande föreskriften i 15 § första stycket stadgan den 25 maj 1945 angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna, att förordnande såsom vattenrättssekreterare meddelas för viss tid, »i regel tre år», ändras på det sätt att de citerade orden uteslutes.

Löneställningen för vattenrättsmanuenserna har icke upptagits till prövning under utredningen.

Beträffande skriv- och kontorspersonalen förordas, att de till inrättande föreslagna befattningarna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar skall utgöra biträdestjänster i reglerad befordringsgång. I övrigt synes rörande denna personalgrupp böra framhållas allenast, att med den förutsatta förstärkningen av de två nordligaste domstolarna de kvalificerade kontorsgöromålen, såsom förande av räkenskaper och diaries, expediering av utgående handlingar, kommissionärssysslor m. m., kan förväntas få sådan omfattning att utöver den vid vardera av dessa domstolar förefintliga kansliskrivaren ytterligare en befattningshavare erfordras med kompetens att på eget ansvar bestrida dessa göromål. En biträdestjänst vid vardera av dessa domstolar föreslås därför skola ombildas till kontoristbefattning i lönegrad Ca 13.

Diverse frågor. Under denna rubrik behandlas vissa under utredningens gång uppkomna spörsmål, varvid början göres med frågan om de nordländska vattendomstolornas kanslilokaler.

Norrbygdens vattendomstol har f. n. sitt kansli, som även betjänar Mellanbygdens Umeå-avdelning, förlagt till två olika lokaler i staden. Lokalerna är tämligen rymliga, och det torde därför efter vissa ombyggnadsarbeten vara möjligt att inrymma även de föreslagna nya befattningshavarna. Därest det framdeles skulle visa sig, att ytterligare arbetskraftsförstärkning är nödvändig, torde lokalerna emellertid bli otillräckliga. Lokalfrågan för denna domstol påkallar därför fortsatt uppmärksamhet.

För Mellanbygdens vattendomstol planeras överflyttning av kansliet till en under uppförande varande byggnad. Möjlighet lär förefinnas att i denna byggnad, som skall färdigställas under hösten 1954, disponera utrymmen, vilka är tillräckliga även för den avsedda förstärkta personalen för tiden intill dess domstolens Umeå-avdelning överflyttats till Östersund. I samband med blivande överflyttning bör lokalfrågan upptagas till förnyat övervägande.

En fråga av begränsad räckvidd, som dock kan äga viss betydelse ur rationaliseringssynpunkt, rör anskaffande av ljudupptagningsapparater vid vattendomstolorna. Sådana apparater har fått vidsträckt användning vid de allmänna domstolorna för registrering av vittnes- och partutsagor m. m. En motsvarande användning vid vattendomstolorna torde endast undantagsvis komma i fråga på grund av de förhållanden, under vilka vattendomstolornas sammanträden och syner brukar försiggå. Däremot kan arbetet med domsskrivningen i icke ringa grad underlättas genom diktamen. Domarna i de stora vattenmålen är ju av betydande omfattning, ofta flera hundra sidor. Med hänsyn till de täta uppehåll i diktamensarbetet som nödvändiggöres bl. a. av undersökningar i akten innebär emellertid diktamen för stenograf ett dåligt utnyttjande av dennas arbetskraft. Betydligt mera rationellt är att anlita en ljudupptagningsapparat. På grund härav föreslås

att vid vardera av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar, där de stora vattenmålen är talrikast, får anskaffas en sådan apparat.

Slutligen upptages den för rikets samtliga vattendomstolar gemensamma frågan om anslag till utbildningskurser m. m. för vattendomstolarnas personal, i första hand vattenrättsingenjörerna. Med teknikens utveckling föreligger för ingenjörernas vidkommande starkt behov av att kunna deltaga i kurser och föreläsningar som anordnas i ämnen inom vattendomstolarnas verksamhetsfält. Det har vid vissa tillfällen visat sig möta svårigheter att erhålla anslag till de rese- och traktamentskostnader som erfordrats för att även avlägset boende vattenrättsingenjörer, särskilt de norrländska, skulle ha möjlighet att infinna sig. För vattenrättsdomarnas del är det av värde att kunna mera regelbundet samlas för diskussion av aktuella frågor inom vattenrättsskipningen, något som visat sig äga stor betydelse för skapande av en enhetlig praxis på detta område.

Betydelsen ur allmän synpunkt av att vattenrättsingenjörerna har möjlighet att fortlöpande tillägna sig den tekniska utvecklingen samt av att likformighet i vattenrättsskipningen främjas torde vara så stor, att härför erforderliga medel bör finnas tillgängliga. Därför föreslås, att till vattenöverdomstolens förfogande ställes ett årligt anslag av förslagsvis 10 000 kronor att efter domstolens beprövande användas till rese- och traktamentsersättning åt vattendomstolarnas personal vid beivrande av utbildningskurser, vattenrättsdomarmöten m. m.

Tidpunkt för förslaget genomförande. Angelägenheten av att skyndsamt lättad vinnes i de norrländska vattendomstolarnas nuvarande övermäktiga arbetsbelastning gör, att de föreslagna arbetskraftsförstärkningarna bör insättas snarast möjligt och i allt fall senast den 1 juli 1954. De i övrigt förordade åtgärderna bör tillämpas fr. o. m. samma dag. I den mån möjlighet därtill finnes, är dock en något tidigare tidpunkt för ikraftträdandet, t. ex. den 1 maj samma år, avgjort att föredraga, enär i sådant fall större delen av årets sommarsäsong kan utnyttjas mera intensivt för sammanträden och syner.

Alternativ II.

Förslag till gemensam förstärkning av rikets samtliga vattendomstolar.

Inledning. Frågan om möjligheten att utan dröjsmål genomföra det såsom alternativ I betecknade förslaget till förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar är i verkligheten beroende av i vad mån de enligt förslaget tillkommande tjänsterna — liksom den f. n. vakanta extra ordinarie vattenrättsdomartjänsten vid Mellanbygden — kan besättas med kvalificerad personal. Då, såvitt nu kan bedömas, de största rekryterings- och svårigheterna torde föreligga i fråga om vattenrättsdomartjänsterna, göres ett försök att utreda, vilka krav på innehavarnas kompetens som måste

ställas och vilka utsikterna kan anses vara att erhålla sökande som uppfyller dessa krav.

Med avseende å kompetensfordringarna måste man å ena sidan, icke minst med tanke på att ifrågavarande befattningar föreslås skola bli ordinarie domartjänster, uppställa vissa krav på innehavarnas allmänna lämplighet som domare. Å andra sidan bör beaktas, att ett rätt utövande av tjänsterna oundgängligen kräver djupgående insikter i det speciella och relativt svårtillgängliga rättsområde som vattenrätten utgör samt betydande erfarenhet av det praktiska arbetet vid vattendomstolarna.

Kravet på allmän lämplighet synes äga sådan styrka att det ej bör få eftersättas ens för vinnande av relativt betydande fördelar på kort sikt. Vattenmålens omfattning och avgörandenäs ofta djupt ingripande verkningar såväl för det allmänna som för de enskilda parterna gör, att stränga krav måste ställas på vattenrättsdomarnas juridiska kunnande och omdöme, motståndskraft mot påtryckningar samt förmåga att på ett smidigt och ändå auktoritativt sätt samarbeta med domstolskolleger och allmänhet. Det sagda torde leda till att man icke utan tungt vägande skäl bör avstå från den garanti i ovannämnda hänseenden som får anses ligga i att vederbörande domaraspirant — efter föregående flerårig tjänstgöring vid under rätt samt såsom fiskal i hovrätt — fullgjort viss icke alltför kortvarig adjunktionstjänstgöring i hovrätt och därefter av hovrätten funnits lämplig för vidare befordran på domarbanan. Såsom en minimifordran på innehavarna av ifrågavarande ordinarie domarämbeten bör därför uppställas, att de kommit så långt i den ordinarie hovrättskarriären att de kan ifrågakomma för förordnande såsom e. o. hovrättsassessorer.

Nödvändigheten av att domartjänsterna besättes med personer som äger djupgående insikter i vattenrätt och långvarig praktisk erfarenhet av vattendomstolarnas arbete torde vara allmänt erkänd. Det är icke för mycket sagt, att det utan dylika kunskaper icke är möjligt att på ett nöjaktigt sätt leda det mycket omfattande och komplicerade förfarande som ett stort kraftverks- eller regleringsmål utgör. Även för en i övrigt skicklig och erfaren domare kräves därför en viss utbildningstid — olika lång för skilda personer, beroende på den individuella förmågan att tillägna sig de erforderliga juridiska och tekniska kunskaperna — innan han kan utföra ett effektivt arbete som vattenrättsdomare. Olägenheterna av en dylik utbildningstid är givetvis särskilt påtagliga då, såsom nu är fallet, en nära nog krisartad arbetsbalans föreligger vid de norrländska vattendomstolarna, för vars avarbetande brådskande åtgärder är i högsta grad påkallade. Därtill kommer att det är mycket svårt för en om vattendomstolarnas arbete okunnig domare att avgöra, huruvida han i längden har håg och fallenhet för vattenrättsdomarens uppgift; att utse en sådan person till innehavare av ett ordinarie vattenrättsdomarämbete synes därför innebära betydande risker för misstag som kan få vittgående konsekvenser av icke önskvärd art.

Slutsatsen av det förda resonemanget synes vara, att till de föreslagna vattenrättsdomartjänsterna i första hand bör ifrågakomma sökande som för-

enar assessorskompetens med praktisk erfarenhet av vattenmål. I den mån sådana sökande anmäler sig, torde de böra sättas före även domare med större allmänna meriter men utan vattenrättslig praktik. På grund av den förut berörda obenägenheten hos domstolsjurister med vattenrättslig utbildning att ägna sig åt vattenrättsskipning, särskilt i Norrland, måste man emellertid räkna med möjligheten att sökande som äger dylik »dubbel» kompetens icke finnes att tillgå för alla de nya tjänsterna ens om dessa förenas med de här föreslagna förmånerna. Då tvångsätgärder uppenbarligen icke kan tillgripas för rekrytering av domare som under en längre tid bör kvarstanna på sina poster, blir det i en sådan situation — därest man vidhåller att tjänsterna, med hänsyn till angelägenheten av att vattenkraftens planmässiga tillgodogörande underlättas, bör besättas snarast möjligt — nödvändigt att göra eftergifter antingen i fråga om kravet på allmän kompetens, d. v. s. i huvudsak viss tids adjunktionstjänstgöring, eller i fråga om kravet på vattenrättslig erfarenhet.

Skälen för att fordra viss allmän domarkompetens synes vara av sådan styrka, att man i princip icke bör ge avkall på kravet att vederbörande sökande kan ifrågakomma för assessorsförordnande i hovrätt. Att därvid strängt hålla på den i allmänhet föreskrivna tidslängden för adjunktionstjänstgöringen, ett år, torde visserligen icke alltid vara nödvändigt. Om vederbörande hovrätt finner sig kunna med säkerhet avgöra, att en i vattenrättsliga frågor erfaren och skicklig ledamot även ur allmän domstolssynpunkt fyller måttet för befordran till e. o. assessor, bör den omständigheten att adjunktionstiden ej uppgår till fullt ett år icke utgöra hinder för hans utnämning till vattenrättsdomare, därest mer allsidigt kvalificerad sökande icke står till förfogande. Någon mera betydande förkortning av den normalt förekommande adjunktionsprövningen bör dock icke ifrågakomma.

I den mån icke vattenrättskunniga sökande med assessorskompetens står till förfogande, måste man överväga att för tjänsterna låta ifrågakomma personer utan erfarenhet av vattenmål eller med endast obetydlig sådan erfarenhet. De främsta olägenheterna med en dylik anordning är, som tidigare nämnts, dels att en viss utbildningstid kräves under vilken vederbörande endast i begränsad omfattning kan medverka i de större målens handläggande, dels ock att risk förefinnes för felbedömning i fråga om en sökandes håg och fallenhet för vattenrättsdomarbanan. Med hänsyn till sistnämnda risk torde det icke vara lämpligt att omedelbart utnämna en sådan sökande till ordinarie vattenrättsdomare. I stället bör han genom viss tids vakansförordnande i befattningen erhålla möjlighet till vattenrättslig praktik, varvid hans individuella lämplighet för uppgiften samtidigt kan utrönas. Då det är angeläget, att den f. n. alltför smala basen för rekrytering av de juridiska befattningarna inom vattenrättsskipningen för framtiden vidgas, synes möjlighet till dylik provtjänstgöring böra finnas, i den mån vattenrättsdomarbefattningarna icke ändå kan erhålla fullt kompetenta innehavare.

Med de i det föregående uppställda kompetenskraven för innehavarna av ifrågavarande domarämbeten — vilka krav i betraktande av tjänsternas

betydelse icke torde kunna betecknas såsom alltför stränga — blir kretsen av personer som inom den närmaste framtiden kan ifrågakomma för utnämning till befattningarna mycket snäv. Det synes icke med säkerhet kunna förväntas, att sökande som fyller kraven kommer att finnas i erforderlig utsträckning, även om de nuvarande innehavarna av de båda tillsatta extra ordinarie vattenrättsdomartjänsterna förutsättes vara villiga att även i fortsättningen uppehålla dessa befattningar. I detta läge har utredningsmannen ansett det lämpligt att framlägga ett alternativt förslag till ökning av vattendomstolarnas arbetskapacitet, vilket synes erbjuda större utsikter till snabb förbättring i detta hänseende. Därvid har särskilt beaktats, att ett uppskov till våren 1955 med besättandet av någon eller några av de föreslagna vattenrättsdomartjänsterna vid de nordliga vattendomstolarna — vilket uppskov torde visa sig ofrånkomligt, om utnämningarna måste uppskjutas i avbidan på att domare utan vattenrättspraktik inhämtat nödtorftig erfarenhet i detta ämne, resp. att yngre vattenrättskunniga domstolsjurister förvärvat assessorskompetens — kan befaras leda till en ohållbar situation såväl i fråga om realiserandet av det föreliggande kraftutbyggnadsprogrammet som beträffande sakägarnas berättigade anspråk på att inom rimlig tid erhålla gottgörelse för skador till följd av redan genomförda vattenregleringsföretag.

*Alternativförslaget*s innebörd. I syfte att tillgodose redan aktuella behov av ökad kapacitet hos vattenrättsskipningen i första instans samt för att öka möjligheten till smidig anpassning till ändrade förhållanden i framtiden inrättas ett för rikets samtliga vattendomstolar gemensamt kansli. Detta kansli, i det följande benämnt »gemensamma kansliet», förlägges med hänsyn till geografiska och andra förhållanden lämpligen till Stockholm.

Det gemensamma kansliet betjänar det antal vattendomstolsavdelningar som befinnes erforderligt för att tillgodose sådana krav på vattenrättsskipningen, vilka icke kan mötas av den lokala vattendomstolsorganisationen. Det nu föreliggande behovet av dylika avdelningar (här benämnda »förstärkningsavdelningar») kan uppskattas till två. Varje avdelning består, förutom av vattenrättsnämndemännen, av en vattenrättsdomare och två vattenrättsingenjörer, den ene byggnadstekniker och den andre agrikulturtekniker. Då den föreslagna organisationen utgör en nyhet, vars ändamålsenlighet bör prövas innan tjänsterna vid densamma göres ordinarie, torde domarna och ingenjörerna lämpligen göras till extra ordinarie befattningshavare. De bör vara utnämnda vid samtliga vattendomstolar i riket men med tjänstgöringsskyldighet företrädesvis i förstärkningsavdelning. Vid det gemensamma kansliet skall vidare finnas vattenrättssekreterare samt kontors- och skrivpersonal. Behovet därav kan f. n. uppskattas till två sekreterare samt fyra icke rättsbildade befattningshavare.

I lönehänseende bör vattenrättsdomare och vattenrättsingenjör vid förstärkningsavdelning vara jämställda med innehavarna av motsvarande befattningar vid de sydliga vattendomstolarna och således placeras, vatten-

rättsdomare i lönegrad Cs 14 med avlöningsförstärkning av 3 756 kronor om året och vattenrättsingenjör i lönegrad Ce 37 med avlöningsförstärkning av 1 008 kronor om året. Sekreterarna bör, då förordnande att såsom vattenrättsdomare självständigt handlägga vissa mål i regel icke torde ifrågakomma för deras del, jämföras med vattendomstolarnas biträdande sekreterare och således utgöra extra tjänstemän i lönegrad Cg 27. Av kanslipersonalen slutligen bör en befattningshavare såsom extraordinarie kansliskrivare i lönegrad Ce 15 handha de mera kvalificerade kontorsgöromålen, medan övriga befattningshavare bör vara biträden i reglerad befordringsgång.

Förstärkningsavdelningarnas uppgift att avlasta de lokala vattendomstolarna fullgöres på det sätt att mål från dessa överlämnas till avdelningarna för handläggning och avdömande. Då förstärkningsavdelningarnas domare och ingenjörer förutsättes vara utnämnda vid rikets samtliga vattendomstolar, är de utan särskilt förordnande behöriga att handlägga mål inom hela landet. För vinnande av en lämplig avvägning av de lokala domstolarnas och förstärkningsavdelningarnas arbetsbörda bör dock överlämnandet av mål till de sistnämnda beslutas av vattenöverdomstolen efter hörande av berörda vattenrättsdomare. Det torde kunna förutsättas, att initiativet till överföring av mål i regel kommer att tagas av vederbörande vattenrättsdomare vid de lokala domstolarna.

Vid överlämnande av mål till förstärkningsavdelning måste tillses, att målet icke äger sådant samband med annat, hos den lokala domstolen kvarvarande mål, att ettdera eller båda målen behandling försvåras genom åtgärden. För de nu aktuella norrländska förhållandenas del leder den anförda synpunkten till att i första hand samtliga eller åtminstone flertalet större kraftverks- och regleringsmål inom en hel älvs eller ett större bivattendrags nederbördsområde bör överflyttas till förstärkningsavdelning. Lämpade för överlämnande till förstärkningsavdelning kan f. n. med stöd av inhämtade upplysningar bedömas vara nu anhängiga och inom en nära framtid förväntade mål av angiven beskaffenhet rörande Ljungan och dess biflöden inom Mellanbygdens domstolsområde samt rörande Skellefteälven inom Norrbygdens domstolsområde. Speciellt brådskande mål inom andra flodområden bör också kunna överlämnas till förstärkningsavdelning — eventuellt endast för tillståndsprövning eller annan brådskande åtgärd — om ej sambandet med den lokala domstolens verksamhet är alltför utpräglat.

De nämnda grupperna av mål torde under åtskilliga år framåt kunna lämna två förstärkningsavdelningar deras huvudsakliga sysselsättning; och genom att befrias från arbetet med de överflyttade målen vinner de lokala domstolarna en verksam och välbehövlig avlastning, som möjliggör för dem att lämna övriga mål inom domsområdena en snabbare behandling. Avdelningarnas eventuellt återstående arbetskapacitet kan utnyttjas för prövning av andra mål som ej äger närmare samband med mål vilka bör kvarbli hos de lokala domstolarna. Sådana mål finnes i varierande antal vid samtliga vattendomstolar, men behov av omedelbar lättnad i arbetsbördan torde f. n. föreligga huvudsakligen allenast i fråga om de båda nordligaste dom-

stolarna. Huruvida utvecklingen för de sydliga domstolarnas del kommer att bli sådan att större behov av förstärkning uppkommer därstädes, är svårt att nu förutsäga. Det förefaller dock ej osannolikt, att grundvattens- och framförallt föroreningsmålen i landets södra delar inom kort får så stor omfattning att nuvarande arbetskrafter ej räcker till. Det kan då visa sig ändamålsenligt att en särskild förstärkningsavdelning, utrustad med speciell sakkunskap på området, inrättas för handläggande av sådana mål. Frågan härom faller dock utanför det egentliga området för denna utredning.

Då ett mål överlämnas till behandling av förstärkningsavdelning, kan den lokala vattendomstolens befattning med målet praktiskt taget helt upphöra och inskränka sig till att vidarebefordra sådana skrifter rörande målet som må inkomma till dess kansli. Akten i målet översändes givetvis till det gemensamma kansliet. Den fortsatta diarieföringen vid den lokala domstolen ersättes med en hänvisning till det gemensamma kansliets dagbok, vilken bör innehålla avskrift av de före överflyttandet gjorda införingarna och vari inkommande handlingar i fortsättningen skall registreras. Vid målets handläggande tjänstgör förstärkningsavdelningens domare och ingenjörer i sin egenskap av befattningshavare i vederbörande lokala vattendomstol, och avdelningens beslut utfärdas i denna domstols namn. Arkivering av handlingarna i slutligt avgjorda mål synes böra ske hos vederbörande lokala domstol, varvid dock sådana akter som erfordras vid behandlingen av andra mål skall kunna såsom lån t. v. kvarligga i det gemensamma kansliet.

Därest det här diskuterade förstärkningsalternativet genomföres, bortfaller behovet av huvuddelen av de under alternativ I föreslagna personalförstärkningarna. Övriga där gjorda rekommendationer torde däremot icke påverkas av en sådan lösning. Med avseende å personalbehovet vid de båda nordliga vattendomstolarna har utredningsmannen vid sitt bedömande av det nu erforderliga antalet förstärkningsavdelningar utgått från att den f. n. vakanta extra ordinarie vattnerättsdomartjänsten vid Mellanbygdens vattendomstol snarast möjligt skall bli tillsatt. Möjligheten att, därest de förordade ändringarna i löneställningen m. m. genomföres, besätta *en* domartjänst måste betecknas som icke oväsentligt större än utsikterna att erhålla kompetenta innehavare av *tre* sådana befattningar.

Av de såsom alternativ I föreslagna personalförstärkningarna bör vissa genomföras även om i övrigt företräde skulle lämnas åt alternativ II. Detta gäller med avseende å *dels* en tjänst såsom biträdande sekreterare vid Norrbygdens vattendomstol, *dels* ock en del av den angivna utökningen av skriv- och kontorspersonalen. Beträffande den nämnda sekreterarbefattningen har tidigare nämnts att brist på sekreterare föreligger med nuvarande domaruppställning, vilket orsakat svårigheter att på ett rationellt sätt utnyttja den extra ordinarie domarens arbetstid. I fråga om biträdespersonalen erinras om att hittillsvarande knapphet på skrivhjälp utgjort ett hinder i den kvalificerade personalens arbete, som det med hänsyn till denna arbetskrafts förhållandevis dyrbara och svårersättliga beskaffenhet bör vara angeläget att undanröja. Den nämnda tjänsten som biträdande sekreterare samt en biträ-

desbefattning vid vardera av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar torde därför böra inrättas även vid genomförande av alternativet med det gemensamma kansliet. — Då de kvalificerade kontorsgöromålen vid Norrbygdens vattendomstol, delvis till följd av att domstolens kansli betjänar även Mellanbygdens Umeå-avdelning, har mycket stor omfattning, synes det vidare vara motiverat att vid Norrbygdens vattendomstol det under alternativ I förordade ombildandet av en biträdestjänst till en kontoristbefattning kommer till stånd, oberoende av om ytterligare en vattenrättsdomartjänst inrättas vid domstolen.

I fråga om tidpunkten för genomförande av de föreslagna åtgärderna hänvisas till det vid alternativ I anförda.

Skäl för och emot förstärkningsavdelningarna. Bland fördelarna av den tilltänkta organisationen med ett gemensamt kansli i Stockholm och resande förstärkningsavdelningar framstår i första hand, att frågan om rekrytering framförallt av vattenrättsdomartjänsterna men även av ingenjörsposterna kommer i ett annat och gynnsammare läge. För de båda domarbefattningarna vid förstärkningsavdelningarna torde man kunna påräkna sökande med avsevärt större allmän domarerfarenhet och vattenrättslig praktik i olika instanser än som även i gynnsammaste fall kan förväntas hos sökande till motsvarande tjänster, om dessa placeras vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. — I fråga om ingenjörstjänsterna torde skillnaden i rekryteringshänseende mellan de båda alternativen icke vara fullt lika påtaglig. Grundad anledning synes dock finnas till antagande, att förstärkningsavdelningarna även i fråga om dessa tjänster skall framstå som mer lockande än de lokala norrländska domstolarna och att man därför genomgående för avdelningarnas dömande uppgifter bör kunna påräkna skickliga och erfarna befattningshavare.

Förutom att förstärkningsavdelningarna måste antagas medföra en väsentlig lättnad i rekryteringshänseende torde deras inrättande möjliggöra en betydligt smidigare anpassning av vattendomstolsorganisationen efter föreliggande behov än som kan ske med nuvarande organisation. En förstärkningsavdelning skall nämligen kunna sättas in överallt inom landet där lättnad erfordras i den lokala vattendomstolens arbetsbelastning. Genom att behövliga personalförstärkningar kan koncentreras till en viss för hela riket gemensam organisation bör det vidare i fortsättningen vara möjligt att undvika sådan arbetsbalans som lätt inträder, när personalbehov av var för sig mindre storleksordning uppträder samtidigt vid flera olika vattendomstolar. Medan i en dylik situation svårigheter tidigare förelegat att bedöma, om tillräckligt behov av personalförstärkning funnits vid varje särskild domstol, kan med den tilltänkta anordningen förstärkning ske genom utökande i erforderlig omfattning av personalen vid det gemensamma kansliet.

Slutligen framhålles såsom en fördel med det här diskuterade alternativet, jämfört med den såsom alternativ I planerade förstärkningen av de båda

nordligaste domstolarna, att de båda förstärkningsavdelningarna innebär en större utökning av arbetskapaciteten än de föreslagna lokala förstärkningarna. Innehavarna av de ifrågasatta nya domartjänsterna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar skulle nämligen komma att arbeta med en viss knapphet på ingenjörskrafter, medan däremot förstärkningsavdelningarna tänkts skola innehålla fullständiga uppsättningar ingenjörer. Den skillnad som sålunda gjorts mellan de båda förstärkningsalternativen sammanhänger med svårigheten att vid en enstaka vattendomstol utnyttja »överbliven» ingenjörskapacitet av mindre omfattning än som motsvarar en befattningshavares hela arbetskraft. Någon sådan svårighet uppkommer däremot icke vid systemet med ett gemensamt kansli i Stockholm, då vid de södra vattendomstolarna redan föreligger ett kännbart behov av »deltidsingenjörer», vilket kan antagas öka i framtiden. I detta hänseende erinras ~~om~~ att Riben i sin promemoria den 31 december 1951 föreslog anställande av ytterligare en byggnadsteknisk ingenjör på extra ordinarie stat, som skulle ha tjänstgöringsskyldighet företrädesvis vid Österbygdens vattendomstol men borde kunna utnyttjas även för att lätta arbetsbördan för den hårt belastade byggnadstekniska ingenjören vid Söderbygdens vattendomstol. Departementschefen fann dock icke tillräckliga skäl för det dåvarande föreligga för inrättande av en dylik tjänst (se prop. nr 126/1952, s. 15).

I en fråga vattenrättsdomaren i Österbygdens vattendomstol inkommen, den 9 december 1953 dagtecknad promemoria anföres nu rörande arbetsförhållandena och arbetsbelastningen vid denna domstol:

Vattendomstolen arbetar nu regelmässigt med tre ordförande (vattenrättsdomaren, biträdande vattenrättsdomaren och vattenrättssekreteraren). Då endast två vattenrättsingenjörer finnas, måste dessa tjänstgöra i alla mål, vilket stundom föranleder svårigheter vid arbetets planering, vartill kommer att ingenjörerna sällan få tid till den granskning av målen före sammanträdena som vore önskvärd. I synnerhet för den byggnadstekniska ingenjören är arbetsbelastningen stor och den väntas stiga ytterligare. Domstolen har hittills — ehuru med ansträngning för såväl domare som ingenjörer — kunnat hinna med att avdöma målen i sådan takt att någon försening av utbyggnader eller regleringar icke torde ha orsakats av domstolsbehandlingen. Den arbetsökning som väntas kan emellertid när som helst och möjligen redan under sommaren 1954 föranleda att framför allt kraftproduktionens behov av domstolsavgöranden ej kan tillgodoses med erforderlig snabbhet. Den förstärkning av arbetskraften som därvid närmast blir behövlig kommer att avse ytterligare en byggnadsteknisk vattenrättsingenjör och en vattenrättssekreterare. Om arbetsökningen visar sig i större omfattning gälla regleringsmål, inträder även behov av förstärkning av den lantbrukstekniska arbetskraften. Genom en personalökning som nu antytts skulle möjliggöras att domstolen tidvis kunde arbeta med fyra ordförande. Den nye byggnadstekniska vattenrättsingenjören kunde lämpligen, i den mån hans tid det medger, få tagas i anspråk även för arbete inom Söderbygdens vattendomstol. Även där torde viss överbelastning råda för motsvarande befattningshavare.

Av den i nämnda promemoria lämnade redogörelsen för mål som beräknas komma under domstolens prövning framgår bl. a., att under år 1954

väntas inkomma ett mycket omfattande regleringsmål från Dalälven, enligt uppgift berörande omkring 20 mil stränder i jordbruksbygd, samt att under loppet av de närmaste femton åren domstolens prövning successivt väntas bli påkallad rörande reglering av ett 50-tal sjöar inom Ljusnans flodområde.

Vattenrättsdomaren i Söderbygdens vattendomstol har bekräftat, att behov av avlastning i arbetsbördan för domstolens byggnadstekniska ingenjör föreligger.

Beträffande Västerbygdens vattendomstol har inhämtats att en tidvis besvärande knapphet på agrikulturteknisk arbetskraft råder.

Det behov av »deltidsförstärkning» på ingenjörssidan som sålunda måste anses vara för handen och som sannolikt framdeles kommer att skärpas kan på ett effektivt och smidigt sätt tillgodoses genom förstärkningsavdelningarnas relativa överskott på teknisk arbetskraft.

Bland olägenheterna med det såsom alternativ II betecknade förslaget, jämfört med planerna på förstärkning av de norrländska domstolarna, märkes först den icke oväsentliga fördyring som detsamma skulle medföra för statsverket. Engångskostnaderna för uppsättande av det gemensamma kansliet kan förslagsvis uppskattas till storleksordningen 40 000 kronor, bortsett från eventuella utgifter för ombyggnadsarbeten i den blivande kanslilokalen. De årliga merutgifterna för avlöningar torde uppgå till omkring 100 000 kronor, varav dock en icke oväsentlig del kan hänföras till den eljest antagligen mycket snart oundvikliga förstärkningen av de sydliga domstolarnas ingenjörskrafter. Omkostnadsökningen, förutom lokalhyra, avser främst fördyrade järnvägsresor till sammanträdesplatserna och kan uppskattningsvis anges till omkring 20 000 kronor om året. — Det är givet, att de nämnda beloppen är ägnade att inge betänkligheter. Med hänsyn till storleksordningen av de värden som här står på spel torde dock kostnadsfrågan i och för sig icke böra vara avgörande i detta sammanhang.

Med nuvarande läge på hyresmarknaden är det ofrånkomligt, att svårigheter uppkommer då det gäller att anskaffa lokal till det gemensamma kansliet. Med den tänkta personaluppsättningen kan lokalbehovet anges till minst 10 rum. Enligt från byggnadsstyrelsen under hand inhämtade upplysningar bör lokalfrågan emellertid icke anses olöslig, under förutsättning att besked om behovet av lokaler erhålles i god tid.

En mindre påtaglig men trots detta mera vägande olägenhet med förstärkningsavdelningarna synes vara den som sammanhänger med det gemensamma kansliets placering i Stockholm, långt borta från de bygder som skall utgöra det huvudsakliga verksamhetsfältet för avdelningarnas dömande personal. Det är här icke så mycket fråga om de praktiska svårigheterna med långa resor till och från sammanträden; denna synpunkt torde med nuvarande kommunikationer huvudsakligen inskränka sig till kostnadsfrågan, vilken tidigare behandlats. Vad som åsyftas är fastmera faran för att de genom vattenbyggnadsföretagen skadelidande sakägarna skall hysa mindre förtroende för en domstol med placering i Stockholm än för den

lokala vattendomstolen. Om en allvarlig sådan risk verkligen förefinnes, ligger häri en mycket vägande invändning mot hela förslaget.

Det är givetvis svårt att bedöma, med vilket förtroende en domstolsorganisation av förevarande karaktär kommer att omfattas av sakägarna. I främsta rummet blir denna fråga beroende av de tilltänkta avdelningarnas personsammansättning. I detta hänseende har tidigare understrukits, att möjligheterna till en god rekrytering får anses avsevärt gynnsammare vid det gemensamma kansliet än vid de lokala norrländska domstolarna. En synpunkt som i detta sammanhang icke torde vara helt ovidkommande är, att förstärkningsavdelningarnas ordförande kan förväntas ha uppnått en mera mogen levnadsålder än som i regel kan påräknas hos eventuella innehavare av motsvarande befattningar, om dessa placeras vid de norrländska vattendomstolarna. Vidare erinras om att vattenrättsnämndemännen givetvis även vid förstärkningsavdelningarna är personer från bygden. Till stöd för antagande att bristande förtroende från befolkningens sida icke skall behöva befaras påpekas också, att Söderbygdens vattendomstol alltsedan sin tillkomst år 1919, såvitt känt utan menlig inverkan i förevarande avseende, varit förlagd till Stockholm och således utanför sitt domsområde.

Även om, i belysning av de sist anförda omständigheterna, risken för bristande förtroende icke bör överdrivas, kvarstår dock en viss tveksamhet på denna punkt. I jämförelse härmed torde övriga olägenheter av det gemensamma kansliets förläggning till Stockholm vara av underordnad betydelse. Nackdelen av att sakägarna får svårare att personligen besöka domarkansliet för genomgång av handlingarna och samtal med domstolens befattningshavare torde — i betraktande av de mycket betydande avstånd som flertalet sakägare måste tillryggalägga även för att komma till Umeå resp. Östersund — icke vara särdeles stor. Tillgång till handlingarna i målet har sakägarna hos de i orten bosatta aktförvararna. En stor del av svarandeparterna i de norrländska vattenmålen anlitar f. ö. ombud bosatta i Stockholm, och för deras del blir alltså kontakten med kansliet snarast underlätad genom dess förläggning dit. Även flertalet av de tekniker och andra sakkunniga som i vattenmål brukar anlitas av domstolen och parterna träffas i Stockholm.

Att vissa svårigheter i praktiken kan väntas uppkomma i samband med måls överflyttande till förstärkningsavdelning torde vara obestridligt. Redan frågan om vilka mål som bör utväljas härför kan medföra viss omgång. De därmed sammanhängande svårigheterna bör dock icke vara oöverkomliga. Ej heller torde det oundvikliga besväret med översändande av akter m. m. i och för sig behöva hindra genomförandet av alternativ II. Förstärkningsavdelningarnas personal får tillgång till handlingarna i tidigare avgjorda mål genom de hos vattenöverdomstolen förvarade renovationsakterna. Erforderligt samråd med befattningshavarna i vederbörande lokala domstol bör kunna ordnas genom besök på det lokala kansliet i samband med avdelningarnas resor till och från domstolssammanträden och syner.

Ett övervägande av skälen för och emot systemet med förstärkningsavdelningar ger enligt utredningsmannens mening vid handen, att man *såvitt möjligt* bör välja metoden att förstärka de lokala norrländska domstolarna. Nödvändigheten av att vattenrättsskipningen i Norrland utan dröjsmål tillhandahålles ökad personal av högt kvalificerad natur är dock så trängande, att de med särskilda förstärkningsavdelningar förknippade olägenheterna måste anses träda i bakgrunden, därest detta alternativ i mera avsevärd mån bedömes vara det andra överlägset i fråga om att snabbt lämna den eftersträfvade lättningen i nu rådande bekymmersamma läge. Vad tidigare anförts om svårigheterna att till vattenrättsdomarbefattningarna i Norrland erhålla välmeriterade, vattenrättsutbildade sökande och om det uppskov som annan sökandes förvärv av erforderlig kompetens måste innebära, torde utgöra vägande skäl för inrättande av det gemensamma kansliet och förstärkningsavdelningarna. Med reservation för den händelse rekryteringsfrågan inom den närmaste framtiden skulle komma i förändrat läge, anser utredningsmannen sig därför böra förorda alternativ II.

Yttranden.

Yttranden över utredningsmannens förslag i här berörda delar har efter remiss avgivits av vattenöverdomstolen efter hörande av vattenrättsdomarna, vattenfallsstyrelsen, kammarkollegiet, statskontoret, riksräkenskapsverket, byggnadsstyrelsen, statens lönenämnd såvitt angår i betänkandet behandlade lönefrågor, länsstyrelserna i Norrbottens län, Västerbottens län, Västernorrlands län, Jämtlands län och Gävleborgs län, Svenska vattenkraftföreningen, Indalsälvens regleringsförening u. p. a., riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges juristförbund, Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund och Sveriges advokatsamfund.

Behovet av omedelbara åtgärder för förstärkning av de norrländska vattendomstolarnas kapacitet framhålles med skärpa i ett betydande antal yttranden.

Vattenöverdomstolen erinrar om att de norrländska vattendomstolarna, åtminstone sedan slutet av 1940-talet, fått en för varje år ökad balans av oavgjorda mål. Dessa vattendomstolar har i första hand inriktat sitt arbete på att ge sökandeparterna byggnadstillstånd, så att försening i de uppgjorda arbetsprogrammen skulle kunna undvikas. Regleringen av uppkomna skador har däremot i stor utsträckning måst uppskjutas, vilket varit till väsentligt men för skadelidande sakägare. Redan härigenom har från rättsvårdssynpunkt uppkommit ett ytterst allvarligt missförhållande. På sista tiden har emellertid situationen utvecklats sig därhän, att vattendomstolarna ej ens hunnit meddela byggnadstillstånd i den takt, som varit erforderlig för att arbetsprogrammen skulle kunna fullföljas. I den sålunda uppkomna krissituationen är det av vikt, att åtgärder ofördröjligen vidtages i syfte att öka vattendomstolarnas arbetskapacitet. Därvid måste till-

ses att syftet uppnås och att en förstärkt organisation icke stannar på papperet.

I detta sammanhang vill vattenöverdomstolen framhålla angelägenheten av att vattenfallsstyrelsen och andra kraftexploatörer vid planerandet av kraftutbyggnadsverksamheten tager vederbörlig hänsyn till att den rättsliga behandlingen av kraftverks- och regleringsföretag omfattar icke blott tillståndsgivning utan även skadereglering och därför med nödvändighet måste — hur omfattande vattendomstolsorganisationen än göres — kräva åtskillig tid. Flera av de frågor som uppkommer i vattenmål är av den natur, att de måste av vattendomstolarna hänskjutas till sakkunnigutredningar (exempelvis rörande fiske, flottning och virkesutdrivning). Tillgången på sakkunniga är begränsad, och arbetskapaciteten torde i vissa fall redan nu vara utnyttjad till bristningsgränsen. Dessa förhållanden synes icke ha tillräckligt beaktats vid uppgörande av nu föreliggande utbyggnadsplaner. Det är också att räkna med att en stor del av vattendomstolarnas arbetskapacitet under de närmaste åren kommer att tagas i anspråk för det slutliga reglerandet av skador i anledning av redan tillstadda utbyggnadsföretag.

Det största problemet när det gäller att snabbt åstadkomma den erforderliga förstärkningen av de norrländska vattendomstolarna är rekryteringen av domarpersonalen. Vattenöverdomstolen, som vill ytterligare understryka vad som av utredningsmannen framhållits rörande anledningarna till rekryteringssvårigheterna, anför:

Såsom framhålles och exemplifieras i promemorian råder bland de yngre hovrättsjuristerna en utbredd obenägenhet att ägna sig åt vattenrättsskipning. Denna obenägenhet — motvilja torde för övrigt vara ett mera adekvat uttryck — har under senare tid även visat sig däri att icke någon å assessors- och adjunktionsstadiet kunnat förmås att frivilligt tjänstgöra i vattenöverdomstolen. Motsvarande svårigheter ha inom Svea hovrätt yppat sig i fråga om mottagande av ledigblivna förordnanden som biträdande vattenrättssekreterare med stationering i Umeå.

Den främsta orsaken till angivna förhållanden är att arbetet inom vattenrättsskipningen är av ganska specialiserad natur, vilket hos de berörda befattningshavarna skapat farhågor för att vid konkurrens om befattningar inom den vanliga domstolskarriären behöva stå tillbaka för sökande med mera allsidig tjänstgöring. Situationen inom Svea hovrätt synes ha givit ökad näring åt dessa farhågor. Under senare år har som bekant antalet ledamotsplatser vid vattenöverdomstolen efterhand ökats. Då det i princip måste anses lämpligare att som föredragande i vattenmål använda personer med vattenrättslig utbildning i första instans än personer med erfarenhet endast från de allmänna domstolarna, har det varit nödvändigt att som extra ledamöter i vattenöverdomstolen placera de fiskaler, vilka efter tjänstgöring som vattenrättssekreterare återvänt till hovrätten för erhållande av adjunktion. I den mån dessa ledamöter icke efter erhållet assessorsförordnande kunnat förmås att återgå till vattendomstolarna som biträdande domare, har för dem tjänstgöringen fortsatt i vattenöverdomstolen, och upprepade framställningar om övergång till tjänstgöring vid annan avdelning inom hovrätten ha måst avslås. Vad sålunda förekommit synes ha av de berörda befattningshavarna uppfattats så att det vore avsikten att även

framdeles hindra dem från att övergå till tjänstgöring vid de allmänna domstolarna. Ehuru någon grund för denna uppfattning icke finnes — i varje fall icke såvitt på hovrätten ankommer — har uppstått en misstämning som icke kunnat undanröjas.

Åtminstone på längre sikt är det icke möjligt att upprätthålla vattenrättsskipningen genom tvångsrekrytering. Det är därför enligt vattenöverdomstolens mening en angelägenhet av utomordentlig vikt att sådana åtgärder vidtagas, att motviljan mot tjänstgöring inom vattenrättsskipningen undanröjes eller i möjligaste mån minskas. Av största betydelse härutinnan är, såsom vattenöverdomstolen tidigare i olika sammanhang understrukt, att skapa en bättre balans mellan antalet slutposter och antalet rekryterings-tjänster på vattenrättsdomarbanan. Mot fem slutposter som vattenrättsdomare svara för närvarande 19 icke ordinarie domar- och sekreterarbefattningar. Åtminstone de sistnämnda, till antalet 13, byta i regel innehavare ungefär vart tredje eller vart fjärde år. Till jämförelse må nämnas att antalet slutposter på den statliga domarbanan i dess helhet är 248, medan antalet passagetjänster är omkring 300 (se första lagutskottets utlåtande nr 42 vid 1953 års riksdag).

I fråga om valet av alternativ för den erforderliga förstärkningen av de norrländska vattendomstolarnas arbetskapacitet förordar vattenfallsstyrelsen, att det av utredningsmannen såsom alternativ II betecknade förslaget angående inrättande i Stockholm av ett för rikets samtliga vattendomstolar gemensamt kansli jämte två domstolsavdelningar genomföres. Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har avstått från att yttra sig i denna fråga. Bland övriga remissorgan råder enighet om att det är naturligt och riktigt, att problemet löses enligt det framlagda alternativet I, som innebär en direkt förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. För att vinna en fullt tillfredsställande lösning enligt detta alternativ har på vissa håll ansetts erforderligt med löneförbättringar och personalökningar, som sträcker sig längre än de av utredningsmannen föreslagna. Alternativ II anses från flera synpunkter innefatta en mindre fördelaktig lösning och därför böra komma i fråga endast för den händelse det visar sig omöjligt att åstadkomma förstärkning av de lokala domstolarna. Länsstyrelsen i Gävleborgs län ifrågasätter såsom ett sista alternativ att, i den mån så låter sig göra, söka lösningen i en kombination av alternativen I och II i form av största möjliga direkta förstärkning av vattendomstolarna samtidigt med inrättande av åtminstone en central förstärkningsavdelning.

Vattenöverdomstolen framhåller bl. a., att det från principiell synpunkt är — och alltid ansetts vara — olämpligt att förlägga domstolar, särskilt underdomstolar, till ort utanför deras jurisdiktionsområden. Till förmån för lokal förläggning av domstolar talar starkt, att det funnits betydelsefullt att domstolens ledamöter besitter en så ingående kännedom som möjligt om bygdens och befolkningens förhållanden. Vid denna synpunkt bör läggas särskild vikt, när fråga är om vattenrättsskipningen i Norrland. Kraftverks- och regleringsföretag därstädes har i regel en omfattning, som är utan motsvarighet i andra delar av landet, och de ingriper därför djupt i befolkningens levnadsförhållanden. Man måste räkna med en allvarlig risk för att en

till Stockholm förlagd vattendomstol med uppgift att handlägga norrländska vattenmål skulle betraktas med — låt vara oberättigad — misstro av skadelidande sakägare i Norrland. Det är icke heller rådligt att bortse från risken att inrättande av förstärkningsavdelningar i Stockholm komme att leda till svårigheter att framdeles rekrytera personal till de båda norrländska vattendomstolarna. Centralisering av en del av den norrländska vattenrättsskipningen kan även väntas medföra att andra grupper av tjänstemän med arbetsuppgifter i Norrland ställer krav på att utföra sin gärning med stationering i Stockholm. Vid genomförande av alternativ I blir de nya domstolsenheterna, till omedelbar fördel för den rättsliga prövningen, redan från början gynnsammare ställda i fråga om ingenjörernas erfarenhet än vad som kan beräknas bli fallet enligt alternativ II; den enligt det förra alternativet erforderliga ingenjören får tillfälle att tjänstgöra tillsammans med äldre och mera erfarna kolleger. Under det att målen är anhängiga vid vattendomstol kan inträffa händelser som fordrar syn eller undersökning utan uppskov. Det är uppenbart, att en lokal förläggning av domstolspersonalen ger denna vida större möjligheter att snabbt komma till platsen. Vattenöverdomstolen kan vitsorda riktigheten av det av utredningsmannen till förmån för alternativ II gjorda uttalandet att för de båda domarbefattningarna vid förstärkningsavdelningarna torde kunna påräknas sökande med avsevärt större allmän domarererfarenhet och vattenrättslig praktik i olika instanser än som även i gynnsammaste fall kan förväntas hos sökande till motsvarande tjänster, om dessa placeras vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. Å andra sidan vill vattenöverdomstolen framhålla, att tyngden av arbetsuppgifterna och deras snabba lösning ställer särskilda krav på de personer som får hand om dessa uppgifter. Det är därför ingalunda säkert, att en sökande med större domarererfarenhet och vattenrättslig praktik alltid bör ha företräde framför en yngre sökande med mindre omfattande meritförteckning. Med anledning av vad utredningsmannen anmärkt därom, att förstärkningsavdelningarna enligt alternativ II innebär en större ökning av arbetskapaciteten på ingenjörssidan än de föreslagna lokala förstärkningarna och att förstärkningsavdelningarna skulle kunna sättas in överallt inom landet, där lättnad erfordras i den lokala vattendomstolens arbetsbelastning, anför vattenöverdomstolen:

Såvitt angår den förstärkningsavdelning som skulle syssla med mål från Mellanbygdens vattendomstol har emellertid av vattenrättsdomaren i denna vattendomstol påpekats att arbetet med dessa mål knappast under överskådlig tid framåt torde lämna någon marginal över för göromål vid andra domstolar. Förhållandena lära knappast komma att ställa sig annorlunda för den andra förstärkningsavdelningen. Förstärkningsavdelningarnas större ingenjörssuppsättning torde för övrigt under de första åren uppvägas av de lokala domstolsingenjörernas större arbetsrutin. Det behov av byggnadsteknisk ingenjörskraft, som enligt utredningsmannen föreligger vid Österbygdens vattendomstol och i viss mån även vid Söderbygdens vattendomstol, bör såsom vattenöverdomstolen tidigare i annat sammanhang framhållit tillgodoses genom inrättande av ytterligare en tjänst som byggnadsteknisk ingenjör med tjänstgöringsskyldighet företrädesvis vid Österbygdens vat-

tendomstol. Att vattenöverdomstolen icke i vidare mån än nu sagts ingår på arbetskraftsbehovet i de tre sydliga vattendomstolarna beror på remiss-ärendets avgränsning och får icke anses såsom uppgivande av ytterligare önskemål och krav beträffande dessa vattendomstolar.

Vattenöverdomstolen betonar slutligen att när fråga är om rättsvården bör uppenbarligen den ordning som på längre sikt är mera ändamålsenlig icke utan starka skäl offras i utbyte mot fördelar av tillfällig natur.

Även *kammarkollegiet* och de hörda *länsstyrelserna* understryker betydelsen av att domstolarnas ledamöter äger intim kännedom om bygdens och befolkningens problem, vilket ej kan vinnas, om ej ledamöterna är bosatta inom domstolsområdet. Vissa av nämnda myndigheter betonar även risken för minskat förtroende bland orsbefolkningen för en i Stockholm stationerad domstolsavdelning. Kammarkollegiet fäster i likhet med vattenöverdomstolen stort avseende vid att de nya befattningshavarna vid ett genomförande av alternativ I kommer att få ett intimare samarbete med den nuvarande personalen vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar, vilken redan besitter en omfattande och grundlig erfarenhet av handläggning och bedömning av vattenmål med den för Norrland speciella karaktären. Av särskilt värde är att de nya vattenrättsdomarna får samarbeta med redan erfarna vattenrättsingenjörer. Ehuru det för kollegiets egen del vid bevakning av och förande av talan för det allmännas rätt och intressen i vattenmålen liksom ock för vattenfallsstyrelsen m. fl. skulle innebära vissa fördelar, om de nya vattendomstolsavdelningarna förlades till Stockholm, anser kollegiet det sålunda vara av vikt att arbetskraftsförstärkningen knytes till de redan befintliga vattendomstolarna i Norrland. Kollegiet har svårt att tänka sig att icke de nya tjänsterna inom kort kommer att sökas av fullt kompetenta personer, även om alternativ I väljes. Eventuella, övergående svårigheter vid rekryteringen bör ej få vara avgörande för valet mellan de båda alternativen.

Vid sitt förordande av alternativ I uttalar *Sveriges juristförbund*, att det knappast kan vara riktigt att i ett organisationsspörsmål av den natur, varom här är fråga, tillerkänna rekryteringssynpunkten en så avgörande betydelse som utredningsmannen gjort vid sitt slutliga ställningstagande. Den organisationsform som väljes blir sannolikt bestående för lång tid och kan ej utan svårighet rubbas inom en nära framtid. Skulle inom kortare tid rekryteringsläget ändras, är man sålunda låst vid en sämre organisation än den som kan och bör skapas. Lösningen är helt enkelt, att staten måste betala »ortens pris» för den arbetskraft den önskar erhålla.

Byggnadsstyrelsen uttalar, att något hinder med hänsyn till lokalfrågorna för en förstärkning av vattendomstolarna enligt alternativ I icke torde föreligga. Däremot finner styrelsen med hänsyn till omfattningen av de hos styrelsen anmälda lokalbehoven i Stockholm och den begränsade tillgången till lokaler vanskligt att över huvud taget räkna med att erforderligt antal rum för de ifrågasatta förstärkningsavdelningarna i Stockholm med säkerhet skall kunna anvisas inom kort tid.

Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund anför bl. a., att det vid genomförande av alternativ II med säkerhet kommer att uppstå svårigheter att företaga en uppdelning av arbetet efter så strikta linjer att icke handläggningen kommer att försvåras med hänsyn till att ordinarie domstolen och förstärkningsavdelningen har olika stationeringsorter.

Vattenfallsstyrelsen däremot anser, att alternativ II är ägnat att medföra en effektivare, smidigare och snabbare förstärkning av vattendomstolarnas prestationsförmåga än alternativ I. I rådande läge synes därför angeläget, att förstnämnda alternativ väljes. Såsom utredningsmannen utformat detta alternativ med extra ordinarie befattningshavare vid domstolarna, har möjlighet lämnats öppen till omprövning längre fram av organisationens ändamålsenlighet. Arrangemanget synes lämpligt även i betraktande av att frågan om tillskapande av ytterligare lokala vattendomstolar synes böra bli föremål för vidare utredning. *Vattenfallsstyrelsen* anser det nämligen vara ett bestämt önskemål med mindre arbetsbelastade domstolsenheter än vad Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar för närvarande är och med säkerhet för lång tid framåt kommer att förbli. Ytterligare utredning härav kan dock i rådande läge icke avvaktas, och vid sådant förhållande synes ett provisorium enligt alternativ II vara att föredraga framför den mera permanenta förstärkningen enligt alternativ I. *Styrelsen* vill understryka, att man omöjligen kan utsätta sig för risken att nyinrättade befattningar icke kommer att kunna tillsättas med kvalificerad och erfaren arbetskraft, något som tydligen kan bli fallet, om alternativ I väljes. De av utredningsmannen framförda betänkligheterna mot alternativ II anser *styrelsen* icke behöva tillmätas någon avgörande betydelse, särskilt i betraktande av att föreslagna anordningar kommer att underkastas omprövning vid en senare tidpunkt.

Vad angår omfattningen av den erforderliga förstärkningen av de norrländska vattendomstolarna enligt alternativ I finner *kammarkollegiet* utredningsmannens förslag väl avvägda. Även *vattenöverdomstolen* kan i huvudsak ansluta sig till dessa förslag men vill framhålla att det sannolikt redan om ett eller annat år kommer att visa sig nödvändigt att ytterligare öka ingenjörskrafterna vid såväl Norrbygdens som Mellanbygdens vattendomstolar. I fråga om skriv- och kontorspersonalen har redan nu från Norrbygdens vattendomstols sida anmälts behov av en biträdestjänst utöver vad utredningsmannen föreslagit. *Vattenöverdomstolen* kan icke på detta stadium avgöra, huruvida sådant behov kommer att föreligga. Med hänsyn till angelägenheten för vattendomstolen att vid sjukledighet eller av annan anledning kunna anställa vikarier föreslår emellertid *vattenöverdomstolen* att tillsvidade beräknas medel för anställande av extra skrivhjälp vid Norrbygdens vattendomstol under sex månader av budgetåret.

I några yttranden, däribland från *Svenska vattenkraftföreningen*, uttalas att behovet av ytterligare förstärkning med ingenjörskrafter bör betraktas såsom omedelbart förestående. *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund*

anser nödvändigt förstärka Norrbygdens vattendomstol med en byggnadsteknisk och en agrikulturteknisk vattenrättsingenjör. *Indalsälvens regleringsförening u. p. a.* föreslår, att medel beviljas för anställande av ytterligare fyra vattenrättsingenjörer. Var dessa med hänsyn till föreliggande och speciellt inom de båda nordliga domstolarna väntade arbetsuppgifter bör placeras bör närmare utredas.

Statskontoret förordar en personalförstärkning i enlighet med utredningsmannens förslag. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* uttalar, att någon prutning på dessa förslag icke bör ske.

Utredningsmannens förslag om ordinariesättning av vissa vattenrättsdomar- och vattenrättsingenjörstjänster tillstyrkes av *vattenöverdomstolen*, *kammarkollegiet* och *länsstyrelsen i Norrbottens län*. *Vattenöverdomstolen* och *Sveriges juristförbund*, vilket förbund ej har något att erinra mot förslaget, såvitt avser de juridiska befattningshavarna, anser att jämväl tjänsterna som biträdande domare vid de tre sydliga vattendomstolarna borde ombildas till ordinarie befattningar. Vidare vill *vattenöverdomstolen* och *juristförbundet* som en svaghet hos alternativ II beteckna det förhållandet att de föreslagna domartjänsterna vid förstärkningsavdelningarna icke skall vara ordinarie. Något yrkande om ändring i förslaget på denna punkt framställes dock ej. Däremot anser *juristförbundet* att -- även om det torde innebära visst avsteg från gällande lönetekniska principer -- bemyndigande bör utverkas för Kungl. Maj:t att överstatföra de ordinarie befattningar som de till extra ordinarie vattenrättsdomare förordnade må inneha.

Vattenfallsstyrelsen och *statens lönenämnd* har icke någon erinran mot utredningsmannens förslag i denna del.

Sveriges väg- och vattenbyggares riksförbund finner förslaget om överförande av de extra ordinarie vattenrättsingenjörstjänsterna till ordinarie stat vara betydelsefullt.

Beträffande lönesättningen för ifrågavarande befattningar har i de olika yttrandena anförts delade meningar. *Kammarkollegiet* och *länsstyrelsen i Jämtlands län* har icke någon erinran mot de föreslagna löneförmånerna, med vilka det icke bör vara omöjligt att tillgodose personalbehovet; länsstyrelsen gör dock viss reservation beträffande vattenrättsingenjörerna, som bör placeras så högt på löneskalan, att tjänsterna kan besättas med skickliga innehavare, villiga att under längre tid ägna sig åt uppgifterna i Norrland. *Vattenfallsstyrelsen* ifrågasätter om icke -- och detta särskilt i fall att alternativ I skall väljas såsom förstärkningsform -- löneförbättringarna bör göras större liksom om icke löneförbättringar, motsvarande dem som föreslagits för befattningshavare vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar, bör genomföras vid samtliga vattendomstolar.

I fråga om vattenrättsdomarnas löneställning uttalar *vattenöverdomstolen*, att de ekonomiska villkoren måste göras gynnsammare än enligt utredningsmannens förslag för att tjänsterna vid de norrländska vattendomstolarna skall locka sökande, som redan från början innehar nödig

kompetens. Det är sålunda påkallat att avlöningsförstärkningen bestämmes till 5 004 kronor i stället för det av utredningsmannen föreslagna beloppet, 3 756 kronor. Enär de nuvarande ordinarie vattenrättsdomarna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar — oavsett hur det inbördes förhållandet mellan de olika domarkategorierna vid dessa domstolar ordnas — kommer att intaga en ledande ställning i förhållande till övriga domare vid samma domstolar, synes det skäligt, att till de förstnämnda utgår en något högre avlöningsförstärkning. Med tillämpning av de grunder, som använts vid fastställande av relationen mellan förstärkningsbeloppen till häradshövdingar i domsagor tillhörande olika lönegrupper, föreslår vattenöverdomstolen, att avlöningsförstärkningen till ifrågavarande vattenrättsdomare bestämmes till 6 252 kronor. Med tanke på jämförelser vill vattenöverdomstolen ytterligare betona, att vattendomstolarna är specialdomstolar och att på vattenrättsdomarna ställes särskilda kompetenskrav. Såvitt angår förhållandet mellan vattenrättsdomarbefattningarna i de olika landsdelarna hänvisas till vad vattenöverdomstolen anfört i sin skrivelse med anslagsäskanden för budgetåret 1953/54 (jfr II ht 1953 s. 30). Skillnaden i arbetsförhållanden motiverar den föreslagna olikheten i lönesättningen, särskilt med hänsyn till att vattenrättsdomarna i Norrland eljest i verkligheten skulle ekonomiskt komma i sämre läge än övriga vattenrättsdomare; härvid kan åberopas de höga kommunala utdebiteringarna i Umeå och Östersund, de ogynnsamma bostadsförhållanden som råder i dessa städer samt merkostnader för sedvanliga resor i rekreationssyfte och för upprätthållande av personliga kontakter. Även *länsstyrelsen i Norrbottens län*, som i likhet med vattenöverdomstolen biträder utredningsmannens förslag om lönegradsplacering, förordar en höjning av föreslagna avlöningsförstärkningsbelopp. För nuvarande ordinarie vattenrättsdomartjänster vid de norrländska vattendomstolarna bör avlöningsförstärkningen bestämmas till lägst 7 560 kronor och för övriga domare vid samma domstolar till lägst 5 040 kronor. *Sveriges juristförbund* förordar, att vattenrättsdomarna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar placeras lägst i lönegrad Co 15 med avlöningsförstärkningar i enlighet med utredningsmannens förslag. Skulle det befinnas, att denna lönesättning icke är tillräcklig för att trygga rekryteringen, synes den vägen böra beträdas, att avlöningsförstärkningen ytterligare höjes. Med hänsyn till att rekryteringssvårigheterna framdeles måhända lättar och till att det nu föreligger ett trängande aktuellt behov av arbetskraft, bör man ej låta lönetekniska synpunkter utgöra hinder mot att, om så befinnes lämpligt, nu bestämma att »tilläggsavlöningsförstärkningar» skall utgå under endast begränsat men dock ej alltför litet antal år. *Statskontoret* vill med hänsyn till den förebragta motiveringen icke motsätta sig den av utredningsmannen föreslagna förbättringen. *Statens lönenämnd* anser däremot, att i den remitterade promemorian icke anförts skäl av sådan styrka, att de kan motivera en jämkning av den nyligen genomförda löneavvägningen mellan nu ifrågavarande tjänster, å ena sidan, samt domartjänster i allmänhet, å andra sidan (jfr bil. 2 till 1952 års statsverksproposition s. 6

och 25 samt prop. 126/1952 s. 15). Mot bakgrunden härav kan lönenämnden icke tillstyrka utredningsmannens förslag att nu utgående avlöningsförstärkningar i vissa fall skall höjas samt att avlöningsförstärkning skall tillkomma vattenrättsdomare i Cs 14.

Vad beträffar vattenrättsingenjörernas löneställning m. m. anser *vattenöverdomstolen*, att de av utredningsmannen anförda skälen talar för en högre löneplacering än den av honom föreslagna. Det synes vara motiverat, att åtminstone ingenjörerna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar erhåller lön enligt lönegrad 14 å löneplan nr 2. Därest det av principiella skäl icke skulle finnas lämpligt att placera vattenrättsingenjörstjänster å löneplan nr 2, bör lönetillägget för vattenrättsingenjör vid de norrländska vattendomstolorna avvägas så att ungefär nyssnämnda lönenivå uppnås redan vid tjänstetillträdet. Detta kan ske genom att vattenrättsingenjörstjänsterna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar, med bibehållen placering i Ca 37, förenas med samma avlöningsförstärkning som nu utgår till häradshövding i domsaga tillhörande lönegrupp IV d. v. s. 3 756 kronor. Förslaget att det antal tjänstår, som för vattenrättsingenjörernas del bör fordras för erhållande av hel ålderspension, fastställes till 25 överensstämmer med vad *vattenöverdomstolen* tidigare förordat, och tillstyrkes. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* föreslår med tanke på de synnerligen maktpåliggande uppgifter som åvilar vattenrättsingenjörerna, att avlöningsförstärkning må utgå med lägst 5 040 kronor. *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund* uttalar, att om vattendomstolorna skall kunna rekrytera och behålla verkligt kvalificerade ingenjörer bör dessas lön vara minst 35 000 kronor. Givet är att ett visst samband råder mellan vattenrättsdomarnas och vattenrättsingenjörernas löner. Förbundet kan därför icke i dagens läge gå längre i sitt yrkande än till lönegrad Co 14 jämte avlöningsförstärkning å 2 508 kronor. En förbättring av vattenrättsdomarnas löner bör från detta utgångsläge medföra en motsvarande förbättring för vattenrättsingenjörerna. Förbundet anser utredningsmannens förslag om ett extra tillägg till ingenjörerna vid de norrländska domstolorna motiverat med hänsyn till de speciella rekryteringssvårigheter som gäller för dessa domstolar. Vidare understryker förbundet angelägenheten av att antalet tjänstår, som erfordras för hel pension, för vattenrättsingenjörernas del sänkes till 25. Av enahanda skäl som nämnden åberopat vid sitt ställningstagande till frågan om löneförbättring för vattenrättsdomarna kan *statens lönenämnd* icke tillstyrka utredningsmannens förslag om höjning av avlöningsförstärkningen för vattenrättsingenjörerna. Ej heller *statskontoret* kan biträda detta förslag. Vidare finner statskontoret icke tillräckliga skäl för den för ifrågakvarande befattningshavare föreslagna minskningen av antalet för hel ålderspension erforderliga tjänstår. Därvid erinras om den möjlighet som enligt 15 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente står öppen för Kungl. Maj:t att som tjänstår i pensionshänseende medgiva tillgodoräkning av tid, varunder tjänsteman fullgjort arbete eller uppdrag utom statens tjänst.

Med anledning av vad utredningsmannen föreslagit i fråga om f ö r b ä t t

rade löneförmåner för vattenrättssekreterare anför vattenöverdomstolen följande. Även vattenöverdomstolen anser, att det från vattendomstolarnas synpunkt skulle vara en fördel, om vattenrättssekreterarna kvarstannade vid vattendomstolarna under längre tid än som nu i regel är fallet. Man kan emellertid icke bortse från att det från allmän utbildningssynpunkt är en nackdel för de yngre hovrättsjuristerna att alltför länge tjänstgöra utanför de allmänna domstolarna. Denna nackdel blir särskilt påtaglig därest, såsom utredningsmannen förutsatt, till sekreterare utses relativt nyantagna fiskaler. Olägenheterna torde emellertid i viss mån kunna undanröjas om de från sekreterartjänstgöring vid vattendomstol återvändande fiskalerna beredes tillfälle att, innan de uttages till tjänstgöring i vattenöverdomstolen, under en icke alltför kort tid förskaffa sig erfarenheter från arbetet vid allmän underrätt eller å allmän avdelning i hovrätt. Med hänsyn till denna möjlighet vill vattenöverdomstolen icke motsätta sig den föreslagna förlängningen av sekreterartjänstgöringen och tillstyrker därför förslaget om lönegradsuppflyttning till Cg 32 för »ordinarie» vattenrättssekreterare och extra vattenrättssekreterare efter tre års tjänstgöring. Den förlängda tjänstgöringstiden för dessa sekreterare kan i vissa fall leda till att biträdande sekreterare vid samma domstol icke ens efter tre års tjänstgöring kan vinna befordran till högre sekreterargrad. Med hänsyn härtill synes det skäligt, att biträdande vattenrättssekreterare efter tre års tjänstgöring uppflyttas till Cg 30. Statskontoret framhåller, att utredningsmannens förslag skulle efter tre års tjänstgöring medföra en placering i lönegraden närmast den för assessor gällande. Enligt föreskrivna placeringsregler skulle härigenom vattenrättssekreterare vid befordran till assessor komma i gynnsammare läge än om befordran skett från fiskalstjänst. För övrigt läser automatisk lönegradsuppflyttning i de lönelägen, varom här är fråga, icke förekomma på andra håll inom statsförvaltningen. Vid sådant förhållande och då redan den nuvarande löneställningen ligger tre lönegrader över den för fiskal gällande, kan statskontoret icke biträda den förordade uppflyttningen till 32 lönegraden efter tre års tjänstgöring som vattenrättssekreterare. (Två reservanter uttalar sig för tillstyrkande av utredningsmannens förslag.) Statens lönenämnd kan icke finna, att tillräckliga skäl anförts för en förbättring av sekreterarpersonalens löneställning. På grund av den risk för ensidighet i utbildningen, som förslaget innefattar, hyser Sveriges juristförbund betänkligheter mot att utsträcka den normala tiden för förordnande som sekreterare och biträdande sekreterare till fem år. Med anledning av utredningsmannens förslag om utökning av vattendomstolarnas juridiskt utbildade personal med två vattenrättsdomare och tre vattenrättssekreterare vill förbundet vidare framhålla, att den inom det statliga domstolväsendet rådande disproportionen mellan sluttjänster samt befattningar på begynnelse- och genomgångsstadiet vid förslagets genomförande skulle ytterligare försämrats. Detta måste anses stå helt i strid mot de tankar, åt vilka 1953 års riksdag givit uttryck (jfr första lagutsk. utlåt. nr 42/1953). Behovet av de nu för sekreterargörömsål avsedda sekreterar-

tjänsterna synes oavvisligt. Vägen att uppnå en riktigare proportion synes därför vara, att ombildning sker av de nuvarande »ordinarie» sekreterarbefattningarna, vars innehavare enligt utredningsmannen utövar självständiga domaruppgifter. Förbundet föreslår därför, att åtminstone en av dessa tjänster ombildas till vattenrättsdomarbefattning.

Vidare anser juristförbundet, att prövning bör ske av vattenrättsammanuensernas löneställning. Enligt vad förbundet erfarit, fullgör de nuvarande befattningshavarna i stort sett samma uppgifter som de biträdande vattenrättssekreterarna, d. v. s. vida mer kvalificerade uppgifter än som avsågs vid fastställandet av det nuvarande löneläget. Förbundet förordar därför, att befattningarna — eller i varje fall de nuvarande innehavarna av befattningarna — bli extra ordinarie i samma lönegrad som de biträdande vattenrättssekreterarna eller med andra ord placeras i lönegrad Ce 27.

Vad angår den föreslagna lönesättningen för skriv- och kontorspersonal tillstyrker vattenöverdomstolen, att en biträdestjänst vid vardera av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar ombildas till kontoristbefattning i Ca 13. Från Norrbygdens vattendomstols sida har begärts, att ett av biträdena erhåller ställning av kanslibitråde i Ca 11, varigenom skulle göras möjligt att anställa en kvalificerad stenograf för protokollföring vid sammanträden och undersökningar. Vid vattendomstolen finnes för närvarande endast ett stenografkunnigt biträde, vilket komme att vara otillräckligt vid ökningen av domarpersonalen. Vidare måste på vattendomstolens kansli finnas en befattningshavare, som vore lämplig och villig att vid behov tjänstgöra som vikarie för kansliskrivare. Därjämte kunde framhållas, att frånvaron av en befattning vid vattendomstolen mellan tjänsterna i reglerad befordringsgång och kansliskrivarbefattningen menligt inverkat på rekryteringen av biträdespersonalen. Vattenöverdomstolen vill för sin del framhålla, att genom den föreslagna ombildningen av en biträdestjänst till en kontoristtjänst önskemålet om en befattning mellan tjänsterna i reglerad befordringsgång och kansliskrivartjänsten beaktas. Behovet av ytterligare ett stenografikunnigt biträde synes böra tillgodoses genom att medel beräknas för ett stenografarvode. *Statens lönenämnd* anser att frågan om inrättande av högre biträdestjänster — utöver förefintliga kansliskrivartjänster — vid vattendomstolarnas kanslier bör prövas med utgångspunkt från det resultat, vartill pågående organisationsundersökningar vid rikets hovrätter och domsagor kan komma att leda (jfr II ht 1954 s. 14). Med hänsyn härtill är lönenämnden icke beredd att tillstyrka utredningsmannens förslag om inrättande av kontoristtjänster vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar.

Vad beträffar utredningsmannens förslag i fråga om transporträtt, flyttningssättning, merittillägg och revisionssekreterartjänstgöring har delade meningar yppats. Förslaget att innehavarna av vattenrättsdomartjänsterna bör äga rätt att vinna befordran till häradshövding- eller annan domarbefattning liksom förslaget om sär-

skilt meritillägg biträdes sålunda av *vattenöverdomstolen, kammarkollegiet och länsstyrelsen i Norrbottens län*. De båda förstnämnda myndigheterna anser emellertid att anledning saknas att frångå vanliga villkor för transportträtt. Beträffande meritillägget uttalar vattenöverdomstolen, att sådant tillägg bör få tillgodoräknas för såväl domar- som sekreterartjänstgöring men att som förutsättning skall gälla, att vederbörande under kvalifikationstiden haft Umeå eller Östersund som stationeringsort. Medgives icke retroaktiv tillämpning bör enligt vattenöverdomstolens mening övervägas att i stället tillåta något större meritillägg, förslagsvis en och en halv månad för varje halvårs tjänstgöring. Vattenöverdomstolen anser att oberoende av retroaktiv beräkning bör angivas, att tillägget får tillgodonjutas först sedan vederbörande tjänstgjort vid norrländsk vattendomstol under viss icke alltför kort tid, t. ex. tre år, men då för hela kvalifikationstiden. Kammarkollegiet uttalar, att en retroaktiv beräkning av meritillägget torde bereda vissa svårigheter och komma att anses innebära vissa orättvisor; denna beräkning synes ej heller motiverad med syftet av meritillägget. Kollegiet avstyrker därför att meritillägget skall åtnjutas för tidigare tjänstgöring vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. *Sveriges juristförbund* kan ej ge sin anslutning åt förslaget om särskilt meritillägg. Meriterna skall vara ett uttryck för det värde för fortsatt verksamhet som viss tjänstgöring har. Det kan ej vara riktigt, att staten genom en meritberäkning, som är gynnsammare än vad den ur nämnda synpunkt bör vara, erlägger betalning för utfört arbete. Medan vattenöverdomstolen finner att vederbörande bör vara tillförsäkrad rätt till ersättning för flyttningkostnad oberoende av om den nya tjänsten är att anse som högre än den lämnade kan *länsstyrelsen i Norrbottens län, statskontoret och statens lönenämnd* av principiella skäl ej tillstyrka sådan utvidgning av rätten till flyttningersättning. Vad utredningsmannen föreslagit beträffande vattenrättsdomarnas revisionssekreterartjänstgöring tillstyrkes av vattenöverdomstolen.

Vattenöverdomstolen anser att, för undvikande av tvivelsmål beträffande statsmakternas ställning till de berörda frågorna om transportträtt m. m., uttryckliga uttalanden bör göras från deras sida vid ärendets behandling. Sveriges juristförbund däremot är tveksamt om lämpligheten av att i detta sammanhang taga ställning till frågorna om transportträtt och om befrielse från tjänstgöring i nedre justitierevisionen. Som läget nu är på den statliga domarbanan har dessa frågor generell betydelse och torde böra lösas i ett större sammanhang. Statskontoret ifrågasätter, huruvida den föreslagna turordningen för vinnande av utnämning eller transport bör komma till uttryck i särskilda föreskrifter.

Utredningsmannens förslag om anskaffande av ljudupptagningsapparat och anslag till utbildningskurser m. m. lämnas av vattenöverdomstolen, vattenfallsstyrelsen, kammarkollegiet och länsstyrelsen i Norrbottens län utan erinran. Vattenöverdomstolen förutsätter härvid, att medel ställes till förfogande för utgifter som eljest kan föranledas av de ifrågavarande utbildningskurserna.

I fråga om eventuell lösning enligt utredningsmannens alternativ II vill *vattenöverdomstolen* uttala följande. Vattenrättsdomaren i Mellanbygdens vattendomstol har framhållit, att det icke finnes anledning att göra någon skillnad mellan sekreterartjänsterna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar i lönehänseende, på grund varav även vid Mellanbygdens vattendomstol en av vattenrättssekreterarna borde erhålla placering såsom extra vattenrättssekreterare. Vattenöverdomstolen tillstyrker denna framställning. Från såväl Norrbygdens som Mellanbygdens vattendomstols sida har anförts, att vid genomförande av detta alternativ fordras förstärkning av skrivpersonalen med ett biträde utöver vad utredningsmannen föreslagit. Vattenöverdomstolen föreslår, att dessa framställningar bifallas på så sätt att tillsviðare beräknas medel för anställande vid vardera av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar av extra skrivhjälp under högst sex månader av budgetåret. Vattenrättsdomaren i Mellanbygdens vattendomstol har hemställt, att en biträdestjänst vid vattendomstolen ombildas till kontoristbefattning. Arbetsbördan för kansliskrivaren vid vattendomstolen vore redan nu sådan att övertidsarbete i stor omfattning måste tillgripas. Förstärkningsavdelningarnas tillkomst komme att medföra ökade expeditionsgöromål framför allt genom att man finge räkna med att huvudparten av alla skrifter i de till förstärkningsavdelningarna överlämnade målen komme att insändas till den lokala domstolen, varefter de finge av denna översändas till det gemensamma kansliet. Vattenöverdomstolen tillstyrker, att en biträdestjänst vid Mellanbygdens vattendomstol ombildas till åtminstone kanslibiträdesbefattning.

Anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 m. m.

Y r k a n d e n.

Vattenöverdomstolen (skr. 8/2 1954) hemställer, att anslaget höjes med 262 100 kronor.

	Ökning
1. Tjänsteförändringar m. m.	
Höjd avlöningsförstärkning till 2 vattenrättsdomare Co 14 vid Norrbygdens (Nb) och Mellanbygdens (Mb) vattendomstolar från 3 756 till 6 252	4 992
Höjd avlöningsförstärkning till 9 vattenrättsingenjörer (5 Nb, 4 Mb) från 1 008 till 3 756	24 732
3 vattenrättsdomare (1 Nb, 2 Mb) Cs 14—Co 14 med avlöningsförstärkning 5 004	15 012
4 vattenrättsingenjörer (2 Nb, 2 Mb) Ce 37—Ca 37	3 072
2 vattenrättssekreterare och 1 extra vattenrättssekreterare (Nb, Mb, Vb) Cg 30—Cg 32 samt 1 bitr. vattenrättssekreterare (Nb) Cg 27—Cg 30	8 184
2 kontorister Ca 13 i st. för 2 biträden rb (Nb, Mb)	3 552

	Ökning
2. Personalförstärkningar	
2 vattenrättsdomare Co 14 med avlöningsförstärkning 5 004 (Nb, Mb)	71 568
1 vattenrättsingenjör Ca 37 med avlöningsförstärkning 3 756 (Mb)	31 992
1 extra vattenrättssekreterare Cg 30 (Mb) och 2 bitr. vattenrätts- sekreterare Cg 27 (Nb)	56 628
4 biträden rb (2 Nb, 2 Mb)	28 260
Extra skrivhjälp under 6 månader (Nb)	3 492
3. Arvoden	
a) 1 stenografarvode (Nb)	600
b) Dagarvoden till vattenrättsnämndemän	10 000
4. Avrundning	16
	262 100

M o t i v.

1, 2 och 3 a. Härutinnan hänvisas till vattenöverdomstolens remissyttrande över det av särskild utredningsman framlagda förslaget till förstärkning av vattendomstolarnas organisation m. m.

Även vattenrättsdomare vid de sydliga vattendomstolarna har hemställt om ökning av antalet icke rättsbildade biträden och om vissa lönegradsuppflyttningar inom denna personalgrupp. Vidare har berörts frågan om vattenrättsamanuensernas arbetsförhållanden och löneställning. Vattenöverdomstolen är icke beredd att nu taga ställning till dessa frågor. Enligt vattenöverdomstolens uppfattning skulle det vara av stort värde, om den kontorsmässiga delen av arbetet inom vattendomstolarna gjordes till föremål för en utredning, motsvarande den organisationsundersökning, som för närvarande pågår beträffande bland annat rikets domsagor. Enär arbetsförhållandena å ett vattendomstolskansli och å kansliet i en större domsaga i stort sett måste anses vara jämförliga, torde en dylik utredning med stöd av de från domsagoundersökningen vunna erfarenheterna kunna genomföras relativt lätt och utan alltför stor tidsutdräkt. Vattenöverdomstolen vill förorda, att den ifrågasatta utredningen snarast kommer till stånd.

3 b. Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, från vilken post uteslutande dagarvoden åt vattenrättsnämndemän bestrides, har för innevarande budgetår upptagits till 30 000 kronor. Med hänsyn till belastningen under sistförflutet budgetår (37 350 kronor) och den utvidgning av de norrländska vattendomstolarnas verksamhet, som blir en följd av den föreslagna förstärkningen av dessa domstolar, bör posten uppräknas med förslagsvis 10 000 kronor.

I en i september 1953 undertecknad skrivelse har rikets ordinarie vattenrättsdomare gjort framställning om förbättrade avlöningsförmåner. Där-

vid hemställes på anförda skäl, bl. a., att befattningarna som ordinarie vattenrättsdomare måtte uppflyttas från lönegrad Co 14 till lönegrad Co 15 samt att avlöningsförstärkning skall utgå med ett från 3 756 kronor till 5 004 kronor förhöjt belopp. Vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol har därjämte i egen skrivelse den 12 september 1953 yrkat, att vid avvägningen av vattenrättsdomarnas löneförmåner särskild hänsyn måtte tagas till tjänstgöring i övre Norrland.

Departementschefen.

Med den intensiva verksamhet för tillgodogörande av vattenkraften i de norrländska älvarna som bedrivits under de senare åren har arbetskapaciteten hos Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar visat sig otillräcklig. För att icke en för kraftproduktionen förlustbringande stagnation skall inträda är det därför, såsom från flera håll med styrka framhållits, nödvändigt att snara och verkningfulla åtgärder vidtages för förstärkning av vattendomstolarnas organisation. Såsom framgår av vad jag i det föregående anført har inom justitiedepartementet genom särskilt tillkallad sakkunnig verkställts utredning beträffande denna fråga. Utredningsmannen har framlagt förslag till lösning av förevarande spörsmål enligt två delvis skilda linjer. Sålunda skulle behövliga förbättringar åstadkommas antingen genom förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar (Alternativ I) eller medelst en gemensam förstärkning av rikets samtliga vattendomstolar (Alternativ II). Enligt det senare alternativet skulle inrättas två särskilda vattendomstolsavdelningar, förlagda till Stockholm. Av de myndigheter och sammanslutningar, som efter remiss tagit ställning till utredningsmannens förslag, har endast vattenfallsstyrelsen förordat en lösning enligt alternativ II, medan de övriga funnit sig böra tillstyrka, att alternativ I genomföres.

Enligt min mening är det av principiella skäl mindre lämpligt att en domstol, särskilt en underdomstol, förlägges långt utanför den bygd där den har att verka. Vad särskilt gäller de norrländska kraftverks- och regleringsföretagen, som underställes vattendomstols prövning, har dessa en sådan omfattning, att de djupt ingriper i befolkningens levnadsförhållanden. Det är med hänsyn härtill viktigt att domstolens ledamöter äger en kännedom om bygdens och befolkningens förhållanden som endast kan vinnas av den som själv är bosatt på platsen. Vidare kan icke bortses från att en domstol, vars ledamöter stadigvarande är bosatta i Stockholm, har svårare att hos ortsbefolkningen förvärva det förtroende som en domstol bör äga. Det av utredningsmannen föreslagna alternativ II måste alltså betraktas som en nödfallslösning som hör tillgripas endast om annan möjlighet ej står till buds. Det kan emellertid icke anses att förhållandena nu är sådana att denna väg måste väljas. Därför vill jag ansluta mig till alternativ I och alltså föreslå, att åtgärder vidtages för omedelbar förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar.

I fråga om personalbehovets omfattning enligt det av mig sålunda för-

ordade alternativet kan jag ansluta mig till utredningsmannens förslag. Jag tillstyrker alltså, att vid Norrbygdens vattendomstol nyinrättas befattningar för 1 vattenrättsdomare, 2 biträdande vattenrättssekreterare och 2 biträden för skriv- och kontorsgöromål samt vid Mellanbygdens vattendomstol befattningar för 1 vattenrättsdomare, 1 vattenrättsingenjör, 1 extra vattenrättssekreterare och 2 biträden för skriv- och kontorsgöromål. I enlighet med vad vattenöverdomstolen föreslagit bör ytterligare beviljas ett belopp av i runt tal 3 500 kronor för extra skrivhjälp vid Norrbygdens vattendomstol.

I detta sammanhang anser jag lämpligt, att ordinariesättning sker av vissa domar- och ingenjörstjänster. Ur principiella synpunkter bör befattningshavare, tillhörande ifrågavarande kategorier, ha en ställning som så långt möjligt garanterar objektivitet och självständighet. Nu ifrågavarande tjänster kan även förväntas vara erforderliga under överskådlig tid framåt. Jag tillstyrker sålunda, att å ordinarie stat (lönegrad Co 14) placeras såväl de båda nya domartjänsterna som de tre extra ordinarie domartjänsterna i lönegrad Cs 14 vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. Den nya vattenrättsingenjörstjänsten bör likaså uppföras å ordinarie stat. Beträffande de extra ordinarie ingenjörstjänsterna kan jag i denna omgång tillstyrka ordinariesättning av två befattningar. Med prövning av frågan om inrättande av ordinarie tjänster för de biträdande domarna vid de sydliga vattendomstolarna torde tills vidare böra anstå.

Av den verkställda utredningen framgår, att rekryteringen till vattendomstolarna sedan flera år berett stora svårigheter, vilka varit särskilt framträdande såvitt angår domartjänsterna vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. Såväl utredningsmannen som åtskilliga remissorgan har med hänsyn härtill funnit ofrånkomligt att med vattenrättsdomartjänsterna vid nämnda domstolar förena mera gynnsamma ekonomiska villkor, varför utan tjänsterna icke kan förväntas locka tillräckligt kvalificerade sökande.

För egen del finner jag naturligt, att för de domartjänster som föreslagits placerade i lönegrad Co 14 skall utgå samma avlöningsförstärkning som för närvarande är fastställd för befattningarna i denna lönegrad. Vad beträffar de nuvarande ordinarie vattenrättsdomarna vid de norrländska vattendomstolarna får emellertid — med hänsyn till den chefsställning inom respektive domstol som de kommer att intaga — anses skäligt att bestämma en högre avlöningsförstärkning. Det av utredningsmannen härvid föreslagna beloppet, 5 004 kronor, synes mig lämpligt avvägt. Enligt detta förslag skulle sistnämnda vattenrättsdomare i lönehänseende bli jämställda med härads-hövding i domsaga tillhörande lönegrupp V, medan övriga vattenrättsdomare vid Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar skulle åtnjuta samma avlöning, som tillkommer härads-hövding i domsaga tillhörande lönegrupp IV. Med denna lönesättning, som synes motiverad med hänsyn till de särskilda tjänstgöringsförhållandena å nu ifrågavarande befattningar, bör möjligheter öppnas för en tillfredsställande rekrytering. I vidare utsträckning än vad nu sagts kan jag icke biträda framställda förslag om löneförbättring för vattenrättsdomare.

Inrättandet av flera ordinarie vattenrättsdomartjänster vid en och samma domstol torde, såsom utredningsmannen påpekat, medföra behov av vissa föreskrifter till reglerande av det inbördes förhållandet mellan ifrågavarande domare. Det torde få ankomma på vattenöverdomstolen att meddela de bestämmelser som i sådant avseende kan finnas erforderliga. Jag vill här endast understryka den självklara satsen, att envar av domarna i sin dömande verksamhet skall vara fullt självständig.

Frågorna om transporträtt, flyttningssättning, merittillägg och revisionssekreterartjänstgöring bör enligt min mening icke upptagas till prövning i detta begränsade sammanhang.

Utredningsmannens förslag om förbättrade löneförmåner för de i Umeå och Östersund stationerade vattenrättsingenjörerna synes mig motiverat. Jag förordar en höjning av nu utgående avlöningsförstärkning för dessa befattningshavare från 1 008 kronor till 2 400 kronor.

Med anledning av förslaget att minska det antal tjänstår, som för vattenrättsingenjörernas del bör fordras för erhållande av hel ålderspension, från 30 till 25 vill jag erinra om att denna fråga f. n. är föremål för prövning av 1948 års pensionsålderskommitté.

I likhet med utredningsmannen och vattenöverdomstolen anser jag det vara ur vattendomstolarnas synpunkt fördelaktigt, om vattenrättssekreterarna kvarstannade vid vattendomstolarna under längre tid än som nu i regel är fallet. Med hänsyn härtill och till det förhållandet att sekreterarna, sedan de under någon längre tid samlat erfarenhet av vattenrättsskipningen, kan tagas i anspråk även för mera kvalificerade domargöromål synes skäligt att dessa befattningshavare efter viss tids tjänstgöring vid någon av vattendomstolarna skall kunna beredas en förbättrad löneställning. Utredningsmannens förslag i denna del tillstyrker jag såtillvida, att jag förordar, att Kungl. Maj:t skall äga att efter särskild prövning medgiva uppflyttning av vattenrättssekreterare och extra vattenrättssekreterare från lönegrad Cg 30 till Cg 32. För att möta de kostnader som på grund härav kan uppstå under nästa budgetår torde böra beräknas ett belopp av 5 400 kronor.

I sin framställning angående anslag för nästa budgetår har vattenöverdomstolen bl. a. förordat att beträffande den kontorsmässiga delen av arbetet inom vattendomstolarna skulle företagas en organisationsundersökning, motsvarande den som f. n. pågår vid bl. a. rikets domsagor (jfr II ht s. 14). En sådan undersökning även vid vattendomstolarna bör komma till stånd och jag har för avsikt att vidtaga åtgärder för att denna undersökning uppdrages åt statens organisationsnämnd. Därvid torde vattenrättsamanuensernas och biträdespersonalens arbetsuppgifter komma under omprövning. Med hänsyn bl. a. härtill är jag icke nu beredd att taga ställning till vattenrättsamanuensernas lönefråga. Däremot anser jag mig i fråga om ändrad löneställning för vissa biträden böra såtillvida biträda utredningsmannens förslag att jag förordar, att vid vardera av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstol ett kontorsbiträde tills vidare erhåller ställning som kansli-biträde i Cg 11. Jag tillstyrker vidare vattenöverdomstolens förslag om an-

visande av 600 kronor för ytterligare ett stenografarvode vid Norrbygdens vattendomstol.

Jag tillstyrker att för dagarvoden till vattenrättsnämndemän beräknas ytterligare 10 000 kronor.

I enlighet med det anförda skulle anslaget uppräknas med 15 024 kronor för höjd avlöningsförstärkning till 2 vattenrättsdomare och 9 vattenrättsingenjörer, med 11 268 kronor för ordinariesättning av och avlöningsförstärkning till 3 e. o. vattenrättsdomare, med 1 536 kronor för ordinariesättning av 2 e. o. vattenrättsingenjörer, med 5 400 kronor för uppflyttning i lönegrad av viss sekreterarpersonal, med 732 kronor för utbyte av 2 befattningar i reglerad befordringsgång mot kanslibiträdestjänster i Cg 11, med 69 072 kronor för 2 vattenrättsdomare, med 30 636 kronor för 1 vattenrättsingenjör, med 56 432 kronor för 1 extra vattenrättssekreterare och 2 biträdande vattenrättssekreterare, med 28 224 kronor för 4 biträden för skriv- och kontorsgöromål, med 3 500 kronor för extra skrivhjälp, med 600 kronor för 1 stenografarvode och med 10 000 kronor för dagarvoden till vattenrättsnämndemän. Anslaget skulle alltså höjas med (15 024 + 11 268 + 1 536 + 5 400 + 732 + 69 072 + 30 636 + 56 432 + 28 224 + 3 500 + 600 + 10 000) 232 424 kronor eller i runt tal 232 400 kronor.

Anslaget b e r ä k n a s sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 583 700 (+ 182 000) kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 40 000 (+ 10 000) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 463 900 (— 22 800) kronor;
örmligt tillägg 477 600 (+ 63 200) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 1 565 200 (+ 232 400) kronor.

I vattendomstolarnas p e r s o n a l f ö r t e c k n i n g bör antalet vattenrättsdomare i Co 14 ökas från 5 till 10 och antalet vattenrättsingenjörer i Ca 37 ökas från 11 till 14. Samtidigt bör från personalförteckningen avföras 3 vattenrättsdomare i Cs 14, varjämte antalet vattenrättsingenjörer i Ce 37 bör minskas från 4 till 2.

För riksdagen torde i detta sammanhang böra anmälas att Kungl. Maj:t funnit nödvändigt att genom beslut den 22 maj 1953 bemyndiga vattenöverdomstolen att, utan hinder av att vattendomstolarnas icke-ordinariepost därigenom överskredes, förordna f. d. vattenrättsdomaren F. Appelberg att tills vidare, dock längst till utgången av år 1953, såsom särskild vattenrättsdomare vid Österbygdens vattendomstol handlägga vissa mål. Därest riksdagen icke framställer erinran däremot, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att medgiva överskridande av nyssnämnda, för innevarande budgetår upptagna anslagspost med belopp som kan befinnas erforderligt till följd av förut nämnda beslut.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angivna ändringar i vattendomstolarnas personalförteckning;

b) fastställa följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	583 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	40 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	463 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	477 600
	Summa kronor 1 565 200

c) till *Vattendomstolarna*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 565 200 kronor.

[2] 15. Vattendomstolarna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	190 000	228 400
1953/54 (statsliggaren s. 129)	208 400	
1954/55 förslag	292 400	

Enligt gällande omkostnadsstat för vattendomstolarna har anvisats 2 500 kronor till sjukvård m. m. (2 800), 134 000 kronor till reseersättningar (145 200), 4 800 kronor till bränsle, lyse och vatten (5 700) samt 67 100 kronor till övriga expenser, varav 2 800 kronor utgör ett för nyanskaffning av möbler m. m. och extra bindningskostnader beräknat engångsbelopp (74 500 varav 8 700 kronor avser engångskostnad).¹

Y r k a n d e n.

Vattenöverdomstolen hemställer, att anslaget höjes med 86 000 kronor.

	Ökning
1. Sjukvård m. m.	1 000
2. Reseersättningar	36 000
3. Bränsle, lyse och vatten	1 500
4. Övriga expenser	47 500
	86 000

M o t i v.

1. Anslagsposten bör med hänsyn till belastningen under föregående budgetår och den föreslagna personalökningen uppräknas med 1 000 kronor till 3 500 kronor.

2. Vattendomstolarna har för nästa budgetår äskat 156 000 kronor under förevarande anslagspost. Härvid har bortsetts från eventuella flyttningskostnader. Dessa senare uppgick under budgetåret 1952/53 till i runt tal 3 900 kronor. Belastningen under sagda budgetår uppgick till 145 227 kronor. För nästa budgetår kan förutses ökad belastning dels på grund av att nytt rese-

¹ Siffrorna inom parentes anger utgifterna under budgetåret 1952/53.

reglemente trätt i kraft den 1 januari 1953, dels på grund av personalökning. Såsom framgår av vattenöverdomstolens remissyttrande över det av särskild utredningsman avgivna förslaget till förstärkning av vattendomstolarnas organisation m. m. bör 10 000 kronor ställas till förfogande att efter vattenöverdomstolens beprövande användas till rese- och traktamentsersättning åt vattendomstolarnas personal för beivrande av utbildningskurser, vattenrättsdomarmöten m. m. (jfr s. 41). På grund av det anförda hemställs, att anslagsposten uppräknas. Højningen synes böra bestämmas till 36 000 kronor.

3. Uppräkning bör ske med 1 500 kronor för att bättre svara mot beräknad belastning.

4. *N o r r b y g d e n s v a t t e n d o m s t o l.* Den föreslagna förstärkningen med en vattenrättsdomare, två biträdande vattenrättssekreterare och två icke rättsbildade biträden föranleder viss nyanskaffning av möbler m. m. För möblering av tre rum åt vattenrättsdomaren och sekreterarna beräknar vattenöverdomstolen sammanlagt 4 500 kronor. Anskaffande av möbler och skrivmaskiner åt två biträden kan beräknas kosta 2 100 kronor. Fraktkostnaderna kan uppskattas till 400 kronor. För ljudupptagningsapparat (jfr s. 41) beräknas 2 000 kronor och för inköp av nytt avvägningssinstrument 1 000 kronor. Vattendomstolens fem ingenjörer disponerar för närvarande endast två sådana instrument, båda av äldre modell.

M e l l a n b y g d e n s v a t t e n d o m s t o l. Vid denna domstol tillkommer en vattenrättsdomare, en vattenrättsingenjör, en extra vattenrättssekreterare och två icke rättsbildade biträden. Vattenrättsdomaren Viklund har — under återopande av att han utåt komme att fungera som kanslichef — ansett, att hans rum borde ha en i någon mån representativ inredning och därför hemställt om nyanskaffning av möbler m. m. för detta rum med 3 996 kronor. Enär den nuvarande möbleringen endast är några år gammal, anser vattenöverdomstolen sådan nyanskaffning för närvarande icke vara påkallad. För möblering av tre rum åt nytillkommande domare, ingenjör och sekreterare erfordras enligt vattenöverdomstolens beräkning 4 500 kronor och för anskaffande av möbler och skrivmaskiner åt två biträden 2 200 kronor. Framställd begäran om anslag med cirka 800 kronor för möblering av reservrum anser sig vattenöverdomstolen icke för närvarande kunna tillstyrka. Däremot tillstyrker vattenöverdomstolen ett anslag på 550 kronor för anskaffande av möbler till väntrum och telefonväxel. Fraktkostnaderna kan uppskattas till 500 kronor. Vidare tillstyrkes 2 000 kronor för anskaffande av ljudupptagningsapparat och 1 200 kronor för inköp av dels en skrivmaskin i anledning av redan skedd utökning av biträdespersonalen, dels två mappskåp, vilka förklarats vara nödvändiga för att erhålla en från arbets-synpunkt tillfredsställande ordning i den mångfald handlingar, med vilka de nuvarande vattenrättsingenjörerna har att taga befattning. För inköp av juridisk och teknisk litteratur tillstyrker vattenöverdomstolen 500 kronor. Enligt vad som är för vattenöverdomstolen bekant saknas vid vattendomstolen praktiskt taget all facklitteratur med undantag av Nytt Juridiskt Arkiv avd. I. Vattendomstolen överflyttar hösten 1954 till nya kanslilokaler.

För kostnader i samband med flyttningen har vattenrättsdomaren Viklund hemställt om anslag med 11 935 kronor, därav för flyttning 1 500 kronor, för anskaffande av telefonväxelanläggning 1 435 kronor, för uppsättning av skåp, inredning av arkiv och dupliceringsrum 2 500 kronor, för armatur 3 000 kronor (takbelysningen i vattendomstolens nuvarande lokaler tillhör hyresvärden), för korridormattor 1 000 kronor, för gardiner 1 500 kronor samt för ljudisolering och övrigt inredningsarbete 1 000 kronor. Vattenöverdomstolen tillstyrker, att för kostnader i samband med överflyttningen anslås sammanlagt 10 000 kronor.

Söderbygdens vattendomstol. För nyanskaffning av möbler och armatur tillstyrker vattenöverdomstolen ett anslag på 250 kronor.

Västerbygdens vattendomstol. Vattenöverdomstolen tillstyrker en hemställan om extra anslag med 500 kronor för bindning av äldre akter.

Under hänvisning till vad sålunda anförts ävensom till medelsåtgången under sistförflutet budgetår och under återopande av att den föreslagna personalförstärkningen medför ökade utgifter i nu ifrågavarande avseende hemställer vattenöverdomstolen, att anslagsposten höjes med 47 500 kronor till 114 600 kronor, varav 32 200 kronor avser kostnader av engångsnatur. Härvid har beaktats, att belastningssiffran för budgetåret 1952/53 inrymmer kostnader av dylik natur till ett belopp om 8 700 kronor och att det för innevarande budgetår anvisade beloppet inbegriper medel till sådana kostnader med 2 800 kronor.

Yttrande.

Statskontoret uttalar, att ämbetsverket visserligen icke är i tillfälle att närmare bedöma behovet av de utbildningskurser och vattenrättsdomarmöten, för vilkas beivrande rese- och traktamentsersättning skulle utgå till vattendomstolarnas personal. Det för ändamålet beräknade beloppet, 10 000 kronor, förefaller emellertid vara väl högt tilltaget. I övrigt har vattenöverdomstolens framställning icke givit anledning till annat uttalande från statskontorets sida än att det för ljudupptagningsapparat finns uppfört ett särskilt anslag under andra huvudtiteln. De för Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar begärda ljudupptagningsapparaterna torde böra bekostas med anlitande av detta anslag.

Departementschefen.

Jag tillstyrker, att posterna till sjukvård m. m. samt till bränsle, lyse och vatten höjes med 1 000 kronor respektive 1 500 kronor.

Beträffande posten till reseersättningar finner jag skäligt förorda en uppräkning med 34 000 kronor. Härvid beräknas ett belopp av 8 000 kronor böra få enligt vattenöverdomstolens bestämmande användas till resekostnadsersättning och traktamente åt vattendomstolarnas personal vid beivrande av sådana utbildningskurser m. m., som prövas på ett påtagligt sätt kunna tjäna vattendomstolarnas intressen.

Vattenöverdomstolens begäran om ökade medel under posten till övriga expenser finner jag mig böra tillstyrka. Denna post bör alltså höjas med 47 500 kronor, varav 32 200 kronor avser engångskostnader.

Anslaget bör sålunda ökas med (1 000 + 1 500 + 34 000 + 47 500) 84 000 kronor till 292 400 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattendomstolarna: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 292 400 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Axel Nilsson.